

BUDSKABET

Fordybelse Analyse Inspiration

TEMA:
KROPSLIG GUDSTJENESTE

3/2017

10
Møder vi Gud gennem kroppen?

24
Alt drejer sig om Jesus

26
Mennesket bag skilsmissen

BUDSKABET

WWW.BUDSKABET.DK

Nr. 3/2017. Årgang 152
ISSN 0901-4802
Budskabet udkommer fem gange om året.

LAYOUT

Amalie Puggaard Poulsen

FORSIDEFOTO

iStockPhoto

TRYK

Jørn Thomsen Elbo A/S

ABONNEMENT

Papirudgave med fri netadgang: 300 kr.
(unge under 30: 170 kr.)
Kun netabonnement: 170 kr.
(unge under 30: 100 kr.)
Gaveabonnement: 170 kr. for papir-
udgave, 100 kr. for netudgave
Gebyr for udlandsabonnement: 50 kr.
Ved adresseændring bedes oplyst både
gammel og ny adresse.

UDGIVER OG EKSPEDITION

Luthersk Mission (LM)
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
tlf. 4820 7660, dlm@dlm.dk
www.dlm.dk

Artiklerne i Budskabet afspejler ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter, men redaktionen er ved deres optagelse ansvarlig for, at holdninger og synspunkter må kunne rummes inden for det, som Luthersk Mission (LM) står for.

REDAKTØR

Ole Solgaard,
Enggårdsvej 39, Kragelund, 8723 Løsning
tlf. 2327 1253, os@dlm.dk

REDAKTIONSUDVALG

Alex Dahl Karlsen,
cand.scient.pol., Tarm
alex.dahl.karlsen@gmail.com

Anton Bech Braüner,
stud.scient.pol., København,
a_brauner@hotmail.com

Inge Bøgel Lassen,
tidl. lærer, Aalborg
ibl@adslhome.dk

Per Westh Jensen,
cand.theol., København
peweje@gmail.com

Ruth Vatne Rasmussen,
hjemmegående/legestuesekretær, Silkeborg
vatnerasmussen@gmail.com

FORDYBELSE i bibelsk og luthersk tro

ANALYSE af tidens strømninger

INSPIRATION til kristent liv og mission

	LEDER		FOR TROEN
04	Vores fokus <i>Alex Dahl Karlsen</i>	20	Jesus når ind bag facaden <i>Henrik P. Jensen</i>
	TEMA: KROPSLIG GUDSTJENESTE	24	Alt drejer sig om Jesus <i>Claus L. Munk</i>
06	Ær Gud med din krop! <i>Carsten Hjorth Pedersen</i>		ANDRE ARTIKLER
10	Møder vi Gud gennem kroppen? <i>Arne Helge Teigen</i>	26	Mennesket bag skilsmissen <i>Søren Skovgaard Sørensen</i>
15	Sund kropslighed <i>Jón Poulsen</i>	30	Formidlede Rosenius et dækkende billede af Luthers teologi? <i>Michael Agerbo Mørch</i>
	HORISONT		BOGER
18	Kristent lefleri	36	Luther stærke sager
19	Tom og indholdsløs forkyndelse	37	Kors og frelse
		38	Herre, led i dag min færden

Det er min vurdering, at en del missionsfolk har lidt – og fortsat lider? – under en ulykkelig kombination af krops- og seksualforskrækkelse. Den ytrer sig i en overdreven blufærdighed og en tabuisering af seksuelle temaer

LEDER

Vores fokus

AF ALEX DAHL KARLSEN

Hvordan prioriterer vi på en sund måde i menigheden, når der er forskellige forventninger og behov?

Jeg oplever, at de tiltag og fokusområder, der efterspørges i mange kristne forsamlinger, indbyrdes kan konflikte. Og jeg kan også selv få øje på mange relevante behov og problemstillinger, der bør adresseres. Spørgsmålet er så, hvordan vi prioriterer på en sund og afbalanceret måde.

Da jeg selv er formand for en LM-frimenighed og derudover fritidsprædikant, står jeg med et forkynderansvar og et ansvar for menighedens åndelige linje og prioriteringer. Selvom jeg heldigvis ikke står alene med ansvaret, men deler det med andre, vil jeg ikke lægge skjul på, at jeg oplever det krævende og vanskeligt at prioritere det vigtigste.

Vi er skabt til fællesskab

Vi mennesker er skabt i Guds billede. Det betyder, at vi både er skabt til fællesskab med Gud og med hinanden. Derfor er der i det kristne fælles-

skab både fokus på menneskets relation til Gud og på menneskers relationer til hinanden.

Vi har brug for, at Gud sender nogen, der på Guds vegne og med Guds autoritet prædiker, hvad Gud har gjort for os i Kristus, og også prædiker gode gerninger mod vores medmennesker frem.

Vi er ikke skabt til at leve alene. Fællesskaber mennesker imellem er et levn fra Edens have. Derfor er vi også skabt til at leve sammen med andre mennesker, der hvor vi nu færdes.

Vi er faktisk også kaldet til ikke bare at dyrke vores eksisterende relationer, men også til at bringe evangeliet ud til mennesker, som ikke i forvejen kender den levende Gud.

Vi lever i et nåderige

Som kristne er vi sat i et nåderige. Det viser sig på to måder:

1. Når vi tror på Jesus, er vi borgere i et rige,

Det kan opleves, som om Ordet og ordene konkurrerer med handlingerne og den praktiske tjeneste om vores opmærksomhed

hvor nåden, Guds barmhjertighed og syndernes forladelse, er det bærende. Paulus udtrykker det således: ”Den, der arbejder, får ikke løn som en nådesbevisning, men efter fortjeneste. Den derimod, der ikke arbejder, men tror på ham, som gør den ugudelige retfærdig, ham regnes hans tro til retfærdighed” (Rom 4,4f).

2. Guds nåde har også indvirkning på relationerne til de andre kristne, ja faktisk til alle mennesker: Bibelen er fuld af formaninger til at vise omsorg og barmhjertighed, og til at tilgive den, der har forsyndet sig imod mig. Det gælder mod alle, men især mod vores trosfæller (Gal 6,10). Især Første Johannesbrev er fuld af udsagn om at elske sin bror, hvor ”elske” vel at mærke ikke bare er med ”ord og tunge”, men ”i gerning og sandhed” (1 Joh 3,18).

Der findes masser af ord uden handling, jf. ovenstående, men jeg er ikke sikker på, der altid bliver sagt nok gode og opbyggende ord iblandt de kristne. Det er muligt at møde tavshed, for få eller nedbrydende ord på afgørende tidspunkter og i vanskelige situationer iblandt os.

Hvor nåderiget blomstrer, vil menighedslivet være fuld af ord, der bygger op – i form af forkyndelse af Guds frelsesgerninger – og som får konsekvenser i alle livets forhold.

Hvor nåderiget blomstrer, vil menighedslivet dermed være fuld af indbyrdes omsorg, hvor jeg ikke er så optaget af at *få*, men af at *give* til dem, der har behov i bestemte situationer. Her vil jeg være optaget af, at de andre har det godt – uden den personsanseelse, som Jakobsbrevet adværer mod, og som falder os så let, måske ikke i forhold til formue, men så noget andet, som gør nogle ”finere” end andre.

Et sundt menighedsliv vil altså give os tilstrækkeligt med gode ord om Jesus til hverdagens situationer med hinanden og til dem, som ikke tror på Jesus.

Alligevel kan det opleves, som om Ordet og ordene konkurrerer med handlingerne og den praktiske tjeneste om vores opmærksomhed.

Vi behøver ord og handlinger

Følgende bibelord har rumsteret i mit sind i forbindelse med disse overvejelser: ”De har besejret [vore brødres anklager] ved Lammets blod og ved deres vidnesbyrds ord” (Åb 12,11a).

Satan besejres ikke med noget i mig, men med det, Jesus har gjort til vores frelse. Samtidig peger verset på, at vi som Guds folk må ”omsætte” det til kamp mod Satan i form af vores vidnesbyrd, som er vores rette brug af Guds ord. Vi har endda fået løftet om sejr.

Det betyder: Jesu gerning og vores vidnesbyrd frelser mennesker (1 Pet 1,23). Guds nåde er ikke bare ord, men opdrager os til at gøre godt (Tit. 2,11ff).

Fokus er derfor ikke på *enten* Guds ord *eller* det praktiske menighedsliv.

Med én vinkel er det et vilkår, at vi må prioritere tiltag og fokusområder, og det kan være vanskeligt med de mange forventninger og behov. For Guds rige er ikke kun principper, ord og ”ånd”. Guds rige har med hele vores komplicerede tilværelse at gøre: ånd, sjæl og legeme.

Samtidig er en anden vinkel – i lyset af det løfte om sejr, der er knyttet til Lammets blod og vores vidnesbyrds ord – afgørende, nemlig at vi altid må have Guds ord i omløb.

Vi skal derfor prioritere at lade Guds ord bo i rigt mål hos os – og skabe rammer for, at det kan få frit løb iblandt os og nære kærlighedens gerninger. ”I rigt mål” betyder både megen forkyndelse af Jesu frelsesværk og forkyndelse af Guds ords vejledning i livets mange facetter. ■

Alex Dahl Karlsen

TEMA

Ær Gud med din krop!

AF CARSTEN HJORTH PEDERSEN

Med vores daglige arbejde i hjemmet eller på arbejdspladsen, med vores diakoni, ja, ved at dyrke motion, kan vi ære Gud og tjene næsten.

Carsten Hjorth Pedersen,
f. 1955

Daglig leder af Kristent
Pædagogisk Institut
chp@kpi.dk

Når det gælder om at ære og tjene Gud, tænker vi vist ofte helt spontant, at det drejer sig om noget specifikt åndeligt. Ud over at bruge vores sangstemme, kan vi så ære Gud med vores krop?

Ja, det kan vi – og det bør vi gøre.

Paulus siger jo: "Ær derfor Gud med jeres legeme!" (1 Kor 6,20). I den konkrete tekstsammenhæng handler det om, at vi skal ære Gud med vores krop ved at afholde os fra utugt. Men sagen vedrører mange andre dele af den kristne etik og – endnu bredere – af den grundlæggende bibelske tanke, at vi med hele vores fysiske væren og virke i verden skal ære Gud og tjene vores næste. Præcis som det gælder for vores sjæl og ånd.

Det drejer sig naturligvis *også* om at bruge sin sangstemme, men den bruger vi trods alt ikke hele tiden. Det udelukker selvfølgelig heller ikke mere spirituelle tjenester såsom bøn og tungtale. Men det drejer sig primært om noget langt mere fundamentalt, nemlig at vi med vores dag-

lige arbejde i hjemmet eller på arbejdspladsen, med vores diakoni, ja, ved at dyrke motion, kan ære Gud og tjene næsten.

For at komme på indersiden i denne bibelske grundtanke, må vi se på, hvordan Bibelen ser på forholdet mellem krop, sjæl og ånd.

Vores krop er nemlig ikke noget, vi *har*. Den er noget, vi *er*. På godt og ondt. Nøjagtig, som jeg er min sjæl og min ånd, sådan *er* jeg min krop. Den er ikke et hylster, som den finere sjæl eller ånd bor i. Gud skabte nemlig mennesket af noget så fysisk som jord, som han blæste sin livsånde ind i (1 Mos 2,7).

Vi er altså skabt af Gud som en helhed af krop, sjæl og ånd.¹

Krop, sjæl og ånd er skabt og opretholdt af Gud

Kroppen er vores fysiske væren. *Sjælen* (psyken) er – groft sagt – vores tanker, følelser og vilje, mens *ånden* er vores selvbevidsthed, relations-

og kulturevner og gudsforhold, herunder vores opfattelse af det gode, det sande og det smukke. Mens man til nød kan tale om *dyrepsykologi*, er ånden alt det, der er unikt ved mennesket.

Det giver mening at se på disse tre hver for sig, fx når vi er syge. Lidt firkantet sagt: Hvis vores krop er syg, går vi til lægen. Hvis vores sjæl er syg, går vi til psykiater eller psykolog. Hvis vores ånd er syg, går vi til sjæle(!)sørger eller skrifte.

På den anden side kan krop, sjæl og ånd ikke adskilles. Sker der noget med vores krop, sjæl eller ånd, sker det også med de to andre. Det kan der gives flere eksempler på: Efter en vellykket operation bliver vi glade. Hos psykiateren kan man få piller (ren kemi!), der giver psykisk hjælp. En god sjælesørger eller en god prædiken kan være til gavn for både sjæl, krop og ånd. Eller tag alle vores relationer til andre mennesker; de er et uigennemskueligt sammensurium af det kropslige, sjælelige og åndelige.

Krop, sjæl og ånd er i lige høj grad skabt og opretholdt af Gud. Til stor glæde og nytte for andre mennesker og os selv. Tænk på glæden ved at bruge sin krop til fysisk arbejde eller på den seksuelle akt. Tænk på, hvor stor nytte din næste har af, at du viser varme følelser for hende, deler opbyggelige tanker eller sætter din vilje ind på at hjælpe ham. Og tænk på, hvor meget godt og nyttigt den menneskelige ånd har frembragt lige fra velsmagende mad og fantastiske bygningsværker til smukke malerier og gode film.

Krop, sjæl og ånd er faldet og genløst

Men krop, sjæl og ånd er ikke blot skabt og opretholdt af Gud. De er også dybt mærket af syndefaldet.

Kroppen er underlagt forkrænkelighed

og død. Fødderne kan bruges til at sparke til andre; hænderne til at vise sin foragt for andre. Følelser, tanker og vilje er ikke fejlfrie vejvisere. Og med dem kan vi såre andre. Vores ånd er også ramt af faldet, så vores selvopfattelse kan blive forskruet, vores gudsforhold perverteret, og vi kan blive redskaber for det onde, løgnagtige og grimme.

Men samtidig gælder Guds stærke genløsning ved Jesus Kristus både krop, sjæl og ånd – for tid og evighed. Bemærk fx, at Åndens frugt, der omtales i Galaterbrevet 5,22f både har med krop, sjæl og ånd at gøre. Men fuldkommenheden hører den nye verden til. Når Kristus kommer igen og opretter sit evige rige og lader os opstå i herligheden, skal krop, sjæl og ånd være fuldt i overensstemmelse med Guds gode vilje. Bemærk, at vi bekender troen på *kødets* opstandelse.

Derfor har troen heller ikke kun med sjæl og ånd at gøre, men også med kroppen. Jesus og apostlen Johannes taler jo om, at troen får følger i form af gerninger gjort med vores krop (Matt 25,34-40. 1 Joh 3,15-18). Det har med trofast og pålidelig brug af kroppen i det daglige arbejde at gøre. Det kan også handle om at give et grædende barn et kram.

Her vil vi særlig se på *kroppen* i forhold til Gud og andre mennesker.

Gud blev krop

Det er meget vigtigt, at vi ser på vores krop som en fuldverdige del af vores personlighed. Det fremgår med stor tydelighed af skabelsesberetningen. Men det fremgår endnu stærkere derved, at Gud selv blev krop, da hans søn blev undfanget i Marias mave og født som et rigtigt menneske julenat: "Ordet blev kød og tog bolig iblandt os" (Joh 1,14). En stærke-

Kropsforagt og kropforherligelse er to alen af det samme dårlige stykke

re markering af kroppens betydning kan ikke tænkes.

Lad mig nævne fem konsekvenser heraf:

1. Nej til kropsforagt og kropforherligelse

Kropsforagt og kropforherligelse er to alen af det samme dårlige stykke. Begge dele lægger overdreven vægt på kroppen. Vi møder det i dag i form af spiseforstyrrelser og i mediernes enorme fokus på den perfekte kvindelige og mandlige krop. Men dermed æres skabningen frem for Skaberen, og vi bryder det første bud.

Hvis min og andres kroppe derimod er gaver fra Gud – selv i en ufuldkommen verden med skæve næser, små bryster og øjne, der sidder for langt fra hinanden – så giver det grobund for at *være* sin krop og sige nej til kropsforagt og kropforherligelse. Det kan tage tid og være et knokkel-arbejde at komme dertil. Men det er en god og meningsfuld kamp.

Endnu mere meningsfuldt bliver det med vores – ufuldkomne – kroppe, fordi de efter Guds vilje kan bruges til at gøre godt med. Vi kan gøre rent og rydde op med vores krop, så vores trivsel i hjemmet og familien øges. Vi kan have dejlige slås- og kildekampe med vores børn. Vi kan bage boller til naboen.

Hvor er det godt og nyttigt, at vi er krop,

FOTO: PEXELS.COM

Jeg får lov at ære Gud og tjene min næste i mit daglige arbejde, hvor vi jo alle bruger vores krop, hvad enten det er hovedet eller hænderne.

og hvor er det en stor lettelse, at vores kroppe ikke skal være Gud i vores liv.

2. Fysisk arbejde, diakoni og en løbetur

Jesus blev krop for at tjene os. Vi er krop for at tjene vores næste. Det gælder ikke blot det arbejde, vi gør over for familie og venner, men også det, vi får løn for, eller som vi gør i menighedens regi. I Romerbrevet 12,1 skriver Paulus: ”Så formaner jeg jer, brødre, ved Guds barmhjertighed, til at bringe jeres *legeme* som et levende og helligt offer, der er Gud til behag”.

I reformationsjubilæumsåret er det oplagt at nævne den lutherske kaldstanke som en tydelig konsekvens af kroppens høje værd: Jeg får lov at ære Gud og tjene min næste i mit daglige arbejde, hvor vi jo alle bruger vores krop, hvad enten det er hovedet eller hænderne. Lønarbejdet – spændende eller kedeligt – er ikke noget, der bare skal gøres, inden jeg bagefter kan ære og tjene Gud.

Sygeplejersken, slagteren, softwareudvikleren og skraldemanden bruger alle deres krop til gavn for andre. Netop derfor skal man også passe godt på den. For hvis man sjusker med

kroppen – fx gennem overdrevent mad- eller alkoholforbrug – går det både ud over én selv og andre.

Også i menigheden er vores krop uundværlig. Det åndelige befinder sig ikke udelukkende nord for halsen. Sand åndelighed har også med kroppen at gøre. Vi kalder det diakoni: Det kristne fællesskabs tjeneste for svage, nødstedte medmennesker. Diakoni kan kombineres med ord; men dens styrke ligger i den kærlighed, den udøver gennem kroppens – samt sjælens og åndens – tjeneste for andre.

Men også vores eget velvære og almenmenneskelige kropsudfoldelse er det gudvelbehageligt at tage hånd om. En times fysisk gymnastik eller hjerne-gymnastik med kryds-og-tværsen. Det er også gudstjeneste og ansvarlig omgang med den gave, som kroppen er.

3. Hvile

Men kroppen – såvel som sjælen og ånden – trænger også til hvile. Mange mennesker misbruger desværre deres krop ved ikke at unde sig tilstrækkelig hvile. Det er synd. Både i almen og åndelig forstand.

Jeg er kommet i en alder, hvor jeg flere gange om ugen tager en middagslur. Det er velsignet! Ikke sjældent falder jeg i søvn med en tak til min skaber på læben. Så frydefuldt, at han har givet mig en krop, der kan hvile!

Men det er selvfølgelig en balance. Guds skabte en egentlig dag til hvile, men seks til at arbejde i. Jeg elsker at arbejde, så jeg er vældig glad for, at Gud ikke skabte seks hviledage og én arbejdsdag. Jeg tror, den gode rytme i livet er at arbejde ca. 6/7 og hvile ca. 1/7 af dagene.

Hvile er imidlertid andet end søvn og middagslur. Jeg hviler også, når jeg beskæftiger mig med andet end mit daglige arbejde. Det kan være læsning af en roman, en gåtur eller en tur på kunstmuseum. Vi har hver vores foretrukne måder at hvile og slappe af på. Og dem skal vi hver især finde ind i. Vi ærer Gud, tjener vores næste² og glæder os selv, når vi lader vores krop hvile.

4. Seksualitet

Vores seksualitet er tæt forbundet med vores krop. Et ja til kroppen som gudskab er derfor også et ja til seksualiteten som gudskab. Det er derfor – også – til Guds ære, når vi har sex med hinanden i ægteskabet. Tænk på det, næste gang du hygger dig med ægtefællen!

Her har pietismen ofte haft et problem. Det er min vurdering, at en del missionsfolk har lidt – og fortsat lider? – under en uheldig kombination af krops- og seksualforskrækkelse. Den ytrer sig i en overdreven blufærdighed og en tabuisering af seksuelle temaer. Mange voksne har så lidt sprog for det seksuelle, at de hverken kan tale med deres ægtefælle eller deres børn om det. Det er ikke i pagt med det bibelske syn på kroppen, som fx viser sig i Højsangens åbenhjertige – men også respektfulde – poesi.³

Derfor er det også vigtigt, at vi taler med vores børn om krop, sex og intimitet, så de bliver trygge ved deres egne kroppe og seksuelle reaktioner. Jeg kender fx en mor, der gav sine piger en lille gave, da de havde haft deres første menstruation. Ikke at alle skal gøre sådan. Men det er en af mange måder, hvorpå man kan gøre sine børn fortrolige med deres krop og seksualitet.

Når dertil kommer, at seksuallivet kan bære frugt, ved at nye kroppe bliver til og efter ni måneder inde i moderens krop bliver født, gør det jo blot endnu tydeligere, at krop og seksualitet efter skaberens vilje er på livets side. Selv om også seksualiteten er dybt mærket af syndefald og ufuldkommenhed.

5. Lovpris Gud for tid og evighed

Lad mig til slut nævne, at Skriften mange steder opmuntrer os til at bruge vores krop til direkte lovprisning og ophøjelse af Gud: ”Lovpris Gud med hornets klang, lovpris ham med pauker og dans (...) Alt hvad der ånder, skal lovprise Herren”. (Sl 150) ”Syng med tak i jeres hjerte til Gud. Hvad I end gør i ord eller gerning, gør det alt sammen i Herren Jesu navn, og sig Gud Fader tak ved ham!” (Kol 3,16f)

Så også på denne direkte måde skal vi bruge vores kropssprog og stemme til at ære og ophøjede Gud. Måske vælger vi at ligge på knæ eller stå med løftede hænder, når vi beder til Gud.

Men det er også noget kropsligt at læse, bede og tænke. Også det kan og skal bruges i vores tjeneste for Gud og næsten. Fordi han tjente os ind i døden med sin krop. Og stod op i kødet. Og lige nu er krop i Guds Himmel, hvor han går i forbøn for os.

Derfor ligger det i forlængelse af Guds vilje med at skabe, opretholde og frelse os, at han også en dag – ved troen på Jesus Kristus – vil lade os opstå i kroppen til et evigt liv på den nye jord. Det skal blive Paradis på ny. Men uden forfald, forkrænkelighed, synd og død. Da skal vi med krop, sjæl og ånd lovprise og ære ham i evighedernes evighed.

Guds ære, næstens gavn, min glæde

Hvert af disse fem punkter kunne uddybes, og flere kunne nævnes. Antallet og dybden af disse konsekvenser af det bibelske kropssyn vidner i sig selv om, hvor enestående og godt det er, at Gud har skabt, opretholdt og genløst os som de kroppe, vi er.

Til ære for ham. Til gavn for vores næste. Og til glæde for os selv. ■

-
- 1 Den tredeling møder vi i NT (1 Thess 5,23), men GT tænker i en todeling, hvor sjæl og ånd er omtrent synonyme med kroppen som den anden del.
 - 2 For hvis ikke du hviler i tilstrækkeligt omfang, kan du ikke efterfølgende yde en arbejdsindsats for din næste.
 - 3 Se Henrik Nymann Eriksen: *Min elskede er min og jeg er hans*, Lohse 2015.

TEMA

Møder vi Gud gennem kroppen?

AF ARNE HELGE TEIGEN. OVERSÆTTELSE: JØRGEN BONDE

Hvordan forholder vi os til strømningen af kropsfokuseret spiritualitet, fx Yogafaith, Christfullness og soaking?

Arne Helge Teigen, f. 1957
Førsteamenueensis på Fjellhaug International University College, Oslo
ateigen@fjellhaug.no

For tiden oplever vi en stadig bredere og mere kompleks religiøs mangfoldighed. Samtidig ser vi, at religiøse retninger med forskelligt ophav præges af nogle enkelte fælles tendenser. Et eksempel på en sådan tendens er trangen til at opleve Gud i sin krop.

Åndelighed, som fokuserer på kroppen, har været kendt i østens religioner i umindelige tider. I de senere år er en sådan spiritualitet også dukket op i kristne miljøer. Der er fx blevet udviklet kristne udgaver af yoga og buddhistisk meditation (mindfulness). Desuden kan det nævnes, at der i et par årtier i høj grad har været fokuseret på såkaldte fysiske oplevelser af Gud i ny-karismatiske miljøer.

Hvad menes der mon, når man i kristen kontekst taler om at opleve Gud gennem sin krop? Hvordan kan dette bedømmes ud fra et kristent ståsted? Jeg vil her give nogle svar på disse

spørgsmål, med udgangspunkt i en skitsering af tre former for kropsfokuseret spiritualitet. Lad os begynde med en udgave af kristen yoga.

Yogafaith

Siden 1990'erne er der etableret globale bevægelser og netværk, som forsøger at forene yoga og kristen tro. I den seneste tid har det ført til dannelsen af en "Holy yoga" bevægelse i Norge, og "Yogafaith" i Danmark. Sidstnævnte blev etableret i Danmark i 2015 og er en aflægger af bevægelsen "Yogafaith USA", som blev stiftet i 1990 af Michelle Ann Thielen.

Ifølge Yogafaith Danmarks hjemmeside er yoga religiøst neutralt. Det hævdes i øvrigt, at yoga først bliver religiøst præget, når den knyttes sammen med en bestemt religion, og at yoga derfor kan kombineres med kristen tro: "Formålet med Yogafaith er at søge Gud og hans in-

FOTO: PEXELS.COM

tention med livet gennem bevægelser, som kendes fra yoga”.¹

Yogafaith Danmarks markedsføring og aktivitet har ført til debat. Fra kritisk hold hævdes det, at yoga er uløseligt knyttet til hinduismen, og at det ikke er muligt at kombinere yoga og sand kristendom.

Bibelen harmoniseres med Yoga Sutra

Skal man tage stilling i denne debat, bør man efter min mening vurdere Yogafaith Danmark i lyset af den amerikanske moderbevægelse. Præmisserne for den yoga- praksis, som udøves i Yogafaith Danmark, fastlægges nemlig i USA. Dette er klart, blandt andet fordi Yogafaiths instruktører uddannes i den amerikanske yogabevægelse.

Et spørgsmål, som kan afklare dette, er, hvordan Yogafaith forholder sig til et af de vigtigste

religiøse skrifter om klassisk yoga, nemlig vismanden Patanjalis *Yoga Sutra*. Ifølge den kendte religionsforsker Micra Eliade bygger dette skrift på hinduistisk panteisme. Det er anset for at være grundlæggende, ikke bare for yoga i Østen, men også for vestlig yoga.²

Michelle Thielen, som leder Yogafaith USA, gør det klart, at både Bibelen og *Yoga Sutra* er grundlag for den yogapraksis, som udøves i Yogafaith. Dette fremgår af bogen *Stretching Your Faith*, som hun har skrevet som lærebog for yogainstruktører.³

Thielen skriver, at Bibelen og den tænkning, som ligger til grund for klassisk yoga, dybest set er af samme art, og derfor kan de harmoniseres. Samtidigt gør hun det klart, at *Yoga Sutra*s visdom overgår den, vi finder i Bibelen. Som følge af dette er det Bibelens budskab, der må harmoniseres med *Yoga Sutra*.

Lederen af Yogafaith USA hævder, at de meditationsstillinger, som bruges i yoga, er forudsagt i Bibelen, men fuldt udviklet i yogatraditionen.

Det bliver meget tydeligt, når hun fx skriver om åndedrættets betydning for at opleve Gud gennem yoga. Ifølge Thielen er åndedrættet uløseligt forbundet med Gud. Med udgangspunkt i Johannesevangeliet 14,15-19 forsøger hun at harmonisere denne opfattelse med Bibelens lære om Helligånden:

Inspiration fra Helligånden kan komme i form af indåndingen. Biologisk set er vores åndedrætssystem til for at ilte blodet. Åndeligt set fører vores krop os gennem åndedrættet frem til Guds nærvær. (Loc 2368).⁴

I Thielens bog udviskes det kristne personlige gudsbegreb til fordel for panteisme.⁵ Hun reklamerer i øvrigt stærkt for såkaldt Bhakti Yoga. Dette er en gren af Hatha Yoga, som hun mener er specielt godt egnet til at forenes med kristen tro: "Til forskel fra andre typer af yoga er Bhakti en åndelig rejse og en hengivelse til det guddommelige, i dette tilfælde, til Jesus Kristus" (Loc 451).

Bønnestillinger og yogatradition

Thielen hævder også, at de meditationsstillinger, som bruges i yoga, er forudsagt i Bibelen. Det begrundes hun ved at henvise til bønnestillinger, som at knæle, stå med opløftede hænder, kaste sig til jorden osv. En fuldt udviklet lære om bønnestillingernes betydning finder hun imidlertid i yogatraditionen.

At kristne knæler eller løfter hænderne, når de beder, er der naturligvis ikke i sig selv noget galt i. Problemet her er, at Thielen vil bygge en bro fra Bibelens bønnestillinger til yogatraditionens mangfoldige lære om meditationsstillinger.

I den forbindelse inddrager hun også noget, som er helt grundlæggende for al yogapraksis, nemlig læren om de såkaldte *chakraer*. I overensstemmelse med klas-

Jeg oplever den sekulær-medicinske anvendelse af mindfulness som mindre problematisk end den "kristne"

sisk yoga beskriver Thielen chakraerne som bestemte punkter på rygraden. Hun omtaler dem som fysiologiske centre for guddommelig energi, som udløses ved yogøvelser. Chakra-læren illustreres med en klassisk yogasilhuet i lotusstilling, hvorpå de syv chakraer i rygraden er påtegnet.

Som ved al anden yoga praktiseres Yogafaitth med koncentration om chakra-centrene. I tilknytning til Ordsprogenes Bog 4,23 skriver Thielen følgende om chakraerne: "Yoga-filosofien beskriver vores gudgivne centre som chakraer. Energifkanalerne, eller nerverne, som transporterer denne vigtige energi over hele kroppen, kaldes for nadis" (Loc 2417).

Thielens lille bog er i virkeligheden gennemsyret af hinduistisk tankegods. Det, hun skriver, bekræfter Micra Eliades opfattelse, nemlig at Yoga Sutra bygger på hinduistisk panteisme og religiøsitet.⁶ Yogaens mål er, at den mediterende skal forenes med den guddommelige virkelighed, som hinduismen kalder Atman, verdenssjælen, manifestationen af Brahman. Dette sker gennem en meditativ koncentration om åndedrættet og kroppens energicentre.

Mindfulness

Mindfulness er en form for meditation med rødder i buddhismen. I de senere år er mindfulness ofte blevet integreret i almindelig sekulær terapi med tanke på behandling af stress, depression og angst. Som den anvendes her, kan den beskrives som

en øvelse i tankekontrol og distancering over for traumer og negative oplevelser.

Klassisk og terapeutisk mindfulness

Amerikaneren Jon Kabat-Zin (1944) regnes som pioneren inden for en sekulær, videnskabelig anvendelse af mindfulness i psykologi og psykiatri. For at få en klarere forståelse af, hvad terapeutisk mindfulness går ud på, skal vi inddrage nogle træk fra klassisk buddhistisk mindfulness.⁷

Ifølge klassisk buddhisme er mindfulness det syvende stadie i den såkaldt "otte-leddede vej" frem mod nirvana. Som meditationsform sigter mindfulness på koncentration om nuet, det som altid er der, gennem tidens og materiens bevægelse og flugt. Mindfulness skal føre frem mod en erfaring af at være ét med det, som bærer tilværelsen, det, som ikke kan beskrives i tid eller med sprog.

I terapeutisk mindfulness betragtes opmærksomhed på nuet som en hjælp til at takle lidelser, traumer, smerte etc. Man skal få kontakt med sig selv ved først at koncentrere sig om åndedrættet. Derefter rettes opmærksomheden mod krop, følelser, forestillinger, traumer osv.

Kristen mindfulness

Den kristne udgave af mindfulness fremstår efter min mening som betydelig anderledes end den, som anvendes inden for psykologi eller psykiatri. Her er ikke gnet af sekularisering af meditationsmetoderne. Mindfulness bruges derimod med

tanke på at få en oplevelse af Gud gennem åndedrættet.

Enkelte har valgt at "kristne" mindfulness ved hjælp af den alternative betegnelse *Christfulness*. Den mediterende skal da, gennem koncentration om åndedrættet, opleve «at være fyldt eller mættet af Kristus, omgivet og helt gennemtrængt af ham».⁸

En ret repræsentativ forklaring på det, som sker, når Gud angiveligt erfares i kroppen, finder vi på det norske retrætested Lia Gårds hjemmeside. Her kan vi læse, at "Kristen mindfulness er at hvile i Guds nærvær". Her meddeles iøvrigt følgende om, hvad "mindfulness" som kristen meditationsform indebærer:

"Gud erfares i kroppen, og kroppen er en værdifuld resurse, som kan hjælpe dig ind i bønnens landskab, og med at være til stede i Guds nærvær. I denne weekend vil du lære at blive ven med din krop, at erfare, at det er frugtbart at være i kontakt med sig selv og at se på sig selv med et mildt og kærligt blik".

Den gudsoplevelse, som kristen mindfulness indbyder til, er ikke af personlig, relationel karakter. Gud, eller "Kristus", omtales som upersonlig, og som noget, vi kan opleve gennem åndedrættet.

Der er meget at sige om dette, som ikke kan uddybes her. Lad mig alligevel nævne, at jeg oplever den sekulær-medicinske anvendelse af mindfulness som mindre problematisk end den "kristne".

Det problematiske med den kristne udgave af mindfulness (som nogle kalder *Christfulness*) er, at den utilsløret reklamerer for, at Gud skal opleves i vores egen krop, og dermed i noget, som er skabt. Jeg skal komme tilbage til dette. Først skal vi se på en tænkning om kropslig gudserfaring, som er formidlet i en anden kontekst, nemlig den karismatiske bevægelse.

Soaking

Den karismatiske bevægelse slog igennem i

slutningen af 1960'erne. Den betegnes ofte som den anden store elligåndsølge inden for kristenheden, mens gennembruddet for Pinsebevægelsen omtales som den første bølge.

Fysisk oplevelse af Helligånden

Ved overgangen til 1990'erne kom så den "tredje bølge", også kaldt den ny-karismatiske bevægelse. Repræsentanter for denne bevægelse påberåber sig åndelige manifestationer, som langt overgår det, som den oprindelige karismatik kunne byde på, bl.a. fysiske oplevelser af Helligånden.

Gennembruddet for fysisk åndsoplevelse kom i 1994, under et møde i Toronto Airport Vineyard Church, hvor den verdenskendte prædikant John Arnott var præst. Mennesker faldt og blev liggende på gulvet med latterkrampe, og de skælvede, mens de udstødte mærkelige lyde. Det hele blev forklaret med, at de blev "ramt af Ånden".

Bevægelsens ledere hævdede, at disse manifestationer bekræftede dem som Guds udvalgte redskaber i vor tid. Ved dem og de åndelige manifestationer, som fulgte dem, skulle kristenheden verden over fornyes og forandres. I temmeligt mange tilfælde blev de også anerkendt for det, de gav sig ud for at være. Fremtrædende kristne ledere verden over åbnede herefter dørene til deres menigheder for dem. I løbet af ca. et år havde derfor den såkaldte Torontobevægelse, med sine mærkværdige fysiske manifestationer, vundet indpas i menigheder på alle kontinenter.⁹

Iblødlægning i Helligånden

I 2005 kom der en opfølger på Torontobevægelsen, en aktivitet, som blev kaldt soaking. Endnu en gang startede det hele i Arnotts menighed i Toronto. Præstens kone, Carroll Arnott, hævdede, at hun havde fået en personlig meddelelse fra Helligånden om, at han nu ville åbenbare sig på en ny måde: De troende skulle ligge på gulvet og lade sig gennemtrænge af Helligåndens nær-

Soaking beskrives som "iblødlægning" i Helligånden, og som en fysisk oplevelse af at blive gennemtrængt af Ånden

- 1 yogafaith.dk/om/index.html, yogafaith.org/about-the-founder/
- 2 *Stretching Your Faith*; Aviva Publishing, 2016. Se ellers yogafaith.org/faq/, www.yogaalliance.org/Designations/RYT_Resource_Center/What_Does_It_Mean_To_Be_a_RYT. www.esamskriti.com/essay-chapters/A-Note-on-The-Concept-Of-Yoga-In-Patanjali-Yoga-Sutras-1.aspx.
- 3 yogafaith.dk/Instruktøruddannelse/alleredeinstruktør.html
- 4 Bogen har ikke sidetal, og jeg henviser til Kindle udgaven.
- 5 Dette bliver tydeligt, fx i et kapitel med overskriften "God is Energy" (Loc 2390).
- 6 www.esamskriti.com/essay-chapters/A-Note-on-The-Concept-Of-Yoga-In-Patanjali-Yoga-Sutras-1.aspx
- 7 Kristen mindfulness blev præsenteret med tilslutning i det norske tidsskrift *Over Alt* 29.11.2012. Dette tidsskrift er i høj grad retningsgivende for det, der sker inden for den skandinaviske retrætebevægelse.
- 8 Ole Skjerbæk Madsen: "Christfullness" i *Over Alt* 29.11.2012. Øivind Borgsø, der er retræteleder og mindfulness-instruktør, har skrevet om meditative bønnemetoder i bogen *Lytte til Gud: øvelser for redusert stress og økt nærvær i øyeblikket*, <http://www.liagard.no/kristen-mindfulness-a-hvile-i-guds-nerver>, <http://borgso.no/ressurser/lyttetilgudbok.html>
- 9 Det skal være startet, da pastor Randy Clark fra Vineyard-menigheden i St-louis i Missouri kom for at holde fire møder i Toronto Airport Vineyard i Ontario, Canada, den 20. januar 1994.
- 10 <http://www1.cbn.com/700club/john-and-carol-arnott-soaking-spirit>. Se også: <http://www.bahaistudies.net/asma/soakingprayer4.pdf>
- 11 En temmelig typisk beskrivelse af *soaking* kan se således ud: «As people have made soaking prayer a part of their lives they have experienced God's manifested presence in various ways. For some it can be a sensation of heat, electricity, or shaking. For others it is an overwhelming sense of peace, a feeling of lightness, or abundant joy that brings on weeping and laughter». <http://www1.cbn.com/prayerandcounseling/how-to-do-soaking-prayer>

vær og bade i "Guds flod".

Caroll Arnott beskrev soaking som "ibødlægning" eller "marinerung" i Helligånden, og som en fysisk oplevelse af at blive gennemtrængt af Ånden.

Vi får et indblik i, hvad denne fysiske oplevelse består i, ved at læse hendes beskrivelse af, hvordan hun, som den første, oplevede soaking, da hun en gang havde lagt sig ned for at hvile. Da mærkede hun, at det begyndte at prikke i fingerspidserne. Hun bad Gud om, at han måtte lade dette fortsætte, dersom det var fra ham. Herefter begyndte det at prikke over hele kroppen, noget hun tolkede som en bekræftelse på, at oplevelsen kom fra Gud.¹⁰

I lighed med Torontobevægelsen spredte Soaking sig ud over hele verden i løbet af forbavsende kort tid. I Norge blev den introduceret i 2008. Da besøgte ægteparret Arnott den lutherske IMI kirke i Stavanget og Storsalen i Oslo. Soaking blev herefter etableret, særligt inden for Oase-bevægelsen.

Nogle af dem, som praktiserer soaking, er overbevist om, at de har fået fysiske erfaringer af Gud. De fortæller, at de har oplevet Gud som varme i kroppen, eller som vibrering eller prikken. Samtidig er gudsoplevelsen ikke begrænset til fysiske oplevelser. Når man soaker, forventes det også, at man skal modtage visioner af Gud, eller guddommelige budskaber.¹¹

Hvor skal vi søge Gud?

Jeg har nu formidlet nogle træk fra tre religiøse systemer, som indebærer en fælles opfattelse af, at Gud kan opleves i menneskets krop. Afslutningsvis vil jeg foretage en kort og generel vurdering, primært

med udgangspunkt i en bibelsk forståelse af skaberværket.

Som kristne må vi være bevidste om, at vores krop er skabt. Fordi kroppen tilhører skaberværket, må vi forholde os til den i lys af Bibelens lære om, at mennesker kun kan få en begrænset forståelse af Gud gennem det skabte. Vi må med andre ord tænke om kroppen i lyset af læren om *almindelig åbenbaring* (Rom 1,19ff). Lad mig uddybe dette kort.

Selv om Gud både er i og uden for det skabte, er han aldrig identisk med det. Dette gælder også for min krop. Som alt andet skabt peger kroppen bort fra sig selv, på skaberen. Det må være afgørende for, hvordan jeg tænker om bøn og fællesskab med Gud.

I lighed med alt andet skabt kan min krop kun aktivere mine tanker om Gud som skaber og opretholder, ikke som min kærlige frelser.

Dette gælder også åndedrættet. Luft er ikke andet end luft, selv om den holder liv i mig gennem de kemiske reaktioner, som træder i funktion i min krop, når jeg ånder. Mine tanker kan ganske vist drages i retning af Gud som skaber, når jeg tænker på åndedrættets fantastiske system. Jeg kan dog ikke sige, at jeg oplever Gud selv, ved eller i åndedrættet.

Gud indbyder os til at søge ham der, hvor han virkelig åbenbarer sig for os, nemlig i Bibelens budskab og lære, altså det, vi kalder *den specielle åbenbaring*. Lad os søge Gud i hans ord. Kun der kan jeg lære Gud at kende, som noget mere end en skaber. I Bibelen lader Gud sig finde som frelser og Herre, og som hjælper og trøster i liv og død. ■

TEMA

SUND KROPSLIGHED

AF JÓN POULSEN

Den kristne spiritualitet må fremmes ved menighedens samlinger. Ikke løsrevet fra den rette lære. Og heller ikke skilt fra psyke og krop.

Kommer man ind i en russisk-ortodoks kirke, sættes hele sanseapparatet på overarbejde, når præsten beder. Der hentes et ikon og tændes lys. Den sødlige duft fra røgelseskarrene fylder rummet. Han ifører sig beklædning med guldmanchetter og guldkrucifiks, kysser korset og knæler, inden den faste bøn kan fremsiges.

For evangeliske kristne er bøn ikke altid ukropslig; men den er ofte meget uformel og ligetil. Heri finder vi også den store styrke ved den evangeliske bøn. Evangelisk spiritualitet er i udgangspunktet bygget på tanken om skriften alene, nåden alene og troen alene. Vi har ikke behov for mellemmand eller mellemhandlinger for at nærme os Gud.

Men det er også her, at svagheden ligger. Styrken ved østkirkens og også den romersk-katolske kirkes sanselige ritualer er, at hele mennesket bliver taget med. Tilbedelse er ikke bare en

åndelig disciplin. Lovprisning og bøn har også med sjæl og legeme at gøre.

Fokus på kropslig spiritualitet

Der er sket en udvikling med den lutherske spiritualitet fra reformationen og til i dag.

I den ortodokse periode var hovedfokus på den rette lære. Spiritualitet og åndelighed havde noget med hovedet at gøre. Med pietismen, 1800-tallets vækkelser og senere den karismatiske fornyelse kom følelser og erfaringer til at betyde mere i forhold til troen og gudsdyrkelsen. Og i de senere år har kroppen og kropslige ytringer fyldt mere og mere.

Det betyder bl.a., at nye og gamle kirkelige bevægelser søger tilbage i gamle traditioner og inddrager dem i deres gudstjenester og hverdagsspiritualitet. Inspirationen kommer gerne fra østkirken og den romersk-katolske kirke. Således er det ikke længere sjældent, at man ser

Jón Poulsen, f. 1979

Frimenighedspræst i Søhøjlandets Kirke og Kirken ved Tange Sø

FOTO: PEXELS.COM

Når man tror på Gud, så er troen ikke bare noget, der foregår i hovedet. Troen har med hele mennesket at gøre. Og man tror med alt, hvad man er.

ikoner i lutherske kirker. Evangeliske kristne tager på klosterretræter. Rosenkransen (eller evangeliske varianter, som fx Kristuskransen) bliver mere og mere benyttede af missionsfolk.

Endelig er man også begyndt på at lade sig inspirere af ikke-kristne religiøse praksisser. Flere kristne skuer over mod hinduismen, og ser deres rige korporlige spiritualitet – og ønsker at integrere den i moderne kristendomspraksis. Sjældent handler det om bevidst religionsblanderi. Ofte handler det mere om, at man ønsker at overføre ydre former fra en anden religion og bruge dem med nyt indhold i sin kristne praksis. Enten ved at fjerne al religiøsitet – og således praktisere fx Hinduismens yoga som en anden gymnastikform - eller ved at putte nyt kristeligt indhold i fx buddhistiske mindfulness øvelser.

I denne artikel vil jeg ikke forholde mig til det rigtige eller forkerte i de her forskellige praksisser. Jeg vil derimod - på baggrund af et bibelsk og luthersk syn på kropslig tilbedelse og spiritualitet - pege på nogle sunde muligheder for

kropslighed ved vores møder og gudstjenester. Det handler om, at vi ikke falder i den grøft, hvor det kropslige/sanselige er forbudt, men heller ikke falder i den modsatte grøft, hvor vi søger Gud gennem ydre ting og handlinger frem for i det åbenbarede ord.

Spiritualitet med lære og krop

Lad mig bruge nogle tanker fra vores egen menighed som eksempel.

I Søhøjlandets Kirke er "Levende spiritualitet" et af vores 4 fokuspunkter. Vi forstår punktet på to måder. Den første er i forhold til den indre spiritualitet – altså hvad der sker indeni mennesket. Det drejer sig om troens og bønnens væsen. Vi ønsker at arbejde for og give gode rammer for en levende spiritualitet, som er præget af forventningsfuld tro på den Gud, der griber ind i menneskers liv. Så vidt det indre.

For det andet forstår vi levende spiritualitet som noget ydre. Vi ønsker at fremme en kultur, hvor der er stor frihed og alsidighed i, hvordan vi hver især beder, forkynder og lovpriser Gud.

Spiritualitet bliver nogle gange forstået som noget svævende og meget løsrevet fra kroppen. Sådan er kristelig spiritualitet ikke. Og i menigheden er det netop den kristelige åndelighed, vi ønsker at fremme. Ikke spiritualitet forstået som noget, der er løsrevet fra den rette lære. Og heller ikke skilt fra sjæl og legeme. Men netop som noget, der beskriver det hele menneskes forhold til Gud. Relationen til Gud omfatter ikke kun teologiske tanker, men har i høj grad også psykiske, sociale og kropslige aspekter.

Det her må ikke misforstås, så hold lige tungen lige i munden! Jeg taler ikke om, at vores psykiske velvære, sociale kompetencer og kropslige sundhed definerer og bestemmer vores forhold til Gud. Man kan sagtens være en levende, frelst kristen, selv om man har et depressivt sind, er genert og kæmper med svær overvægt.

Det, jeg taler om, er, at når man tror på Gud, så er troen ikke bare noget, der foregår i hovedet. Troen har med hele mennesket at gøre. Og

man tror med alt, hvad man er. Derfor ønsker vi at fokusere på levende spiritualitet i Søhøjlandets Kirke.

Forskellige udtryksformer

Gud har skabt os med et sind, der kan tænke og reflektere. Han skabte os med et sjæleliv, der kan føle og fornemme. Og han skabte os med en krop, der sanser og ytrer sig. Og han designede hvert eneste menneske med en ånd, der længes efter Paradis.

Det her gælder alle mennesker. Der er selvfølgelig nogle, der mest er tænkende eller følede eller sansende. Men alt i alt, er vi alle sammen ånd, sjæl og legeme. Den sunde kropslighed handler om at være det hele menneske, som Gud har skabt os til at være.

I Bibelen ser vi forskellige eksempler på, at troens folk danser, står, knæler, løfter hænder, råber, hvisker, synger, lader skægget gro, bærer slør osv., når de taler med Gud eller lovpriser ham. Ikke dermed sagt, at der er én bestemt måde at gøre det på – nogle af tingene er mere generelle end andre.

Men alt i alt handler det om, at når vi tror på Gud, taler til og om ham, så er det os selv, det enkelte menneske, der gør det. De udadvendte gør det på en udadvendt måde, de stille på en stille måde osv.

Når vi i Søhøjlandets Kirke ønsker at fokusere på en ydre, levende spiritualitet, gør vi det for at sætte mennesker fri. Vi ønsker, at der er frihed til at rejse sig under lovsangen, blive sidende og reflektere, løfte hænderne, knæle i ydmyghed... Vi ønsker også at give rum til dans, til forskellige stationstilbud (forbøn, refleksion, knæle ved alter) osv. Alt sammen i et forsøg på at favne og rumme det hele menneske.

Denne frihed kan dog have en utilsigtet bagside. Nogle kan blive så optaget af, hvad de selv føler, og hvilken type de er i forhold til de andre, så friheden til at udtrykke sig forskelligt kan opleves belastende.

Derfor er der også en styrke og frihed i, at der

lægges op til, at man nogle gange gør noget i fællesskab. I den klassiske folkekirkeliturgi er det fx fastlagt, hvornår alle rejser sig, alle knæler ved nadverbordet, der er fast formulerede bønner osv. Det *kan* – især for nogen – give en frihedsfølelse, at der er noget, vi gør sammen, uanset hvad vi hver især føler eller ikke føler i øjeblikket.

De troende i Bibelen havde plads til begge dele. Der var den impulsive kropslighed, som da Saul kommer i profetisk henrykkelse, David danser i gaderne, Maria salver Jesu fødder osv. Og der var de mere fastlagte handlinger: faste liturgier (fx jødernes påskemåltid), sandsynligvis faste bønner og læsninger i menigheden, efter inspiration fra synagogen. Muligvis har det også været kutyme, at når man bad i menigheden, gjorde man det fælles, med løftede hænder (jf. 1 Tim 2,8).

Peger det på Kristus?

Artikel 15 i den augsburgske bekendelse handler om, hvordan vi skal forholde os til kirkelige skikke og menneskelige overleveringer. Det afgørende er, om de tjener til opbyggelse, og om de peger på nåden alene eller ej.

Det samme gør sig gældende for en sund kropslighed i kirken. På den ene side er det vigtigt med frihed og plads til at eksperimentere og lege. Samtidig er det lige så vigtigt med et sundt åndeligt lederskab, der griber kærligt ind, hvis tingene udvikler sig i en retning, som ikke fremmer troen; men i stedet kvæler den.

Derfor må vi til stadighed spørge, om vores praksis fremmer evangeliet? Fremmer vi tiliden til Kristus og til Ordets virkekraft, eller fremmer vi sværmeri og almenreligiøsitet?

Samtidig må vi også spørge: Er vores kultur ved møder og gudstjenester præget af frihed og åbenhed, så vi rummer hele mennesket, herunder forskellige personlighedstyper?

En sund kropslighed i gudstjenestesammenhæng handler om at fokusere på Kristus alene med det hele menneske: ånd, sjæl og legeme. ■

HORISONT

SPALTEN, HVOR REDAKTIONENS MEDLEMMER VIL FORSØGE AT SÆTTE AKTUELLE OG PRINCIPIELLE FORHOLD IND I EN STØRRE SAMMENHÆNG.

SPALTEN VIL OGSÅ INDEHOLDE PASSAGER FRA DEN KIRKELIGE DEBAT OG KLIP FRA FORSKELLIGE BLADE OG AVISER.

Kristent lefleri

I den ellers ganske verdslige avis, vi holder, var der i ugen op til påske indtil flere åndeligt opmuntrende eller tankevækkende artikler, bl.a. en lille kommentar med overskriften *Kristent lefleri*.

Skribenten kommenterede DR's reality-program *Gift ved første blik*. Konceptet for serien er, at to fremmede mennesker bliver sat sammen af et hold eksperter og gift på rådhuset uden at have mødt hinanden først.

Kommentaren havde flere kritiske ting at sige om programmet, men hovedkritikken tilfaldt den præst, der medvirkede i programmet. Præsten skulle komme med råd og vejledning til parrene og medvirkede også på sympatisk vis, syntes skribenten. Men hun var dog blevet forarget på alle kristne danskeres vegne, fordi seerne fik "en komplet udvandet version af kristendommen". Og selv om præsten kom med gode råd, så sagde han slet ikke "noget om

den kristne tros relevans for parrene".

Det er ikke sikkert, at parrene ville synes, at den kristne tro var relevant for dem. Og måske ville seerne synes, at det var malplaceret. Men pointen er: Man må forvente, at en præst giver åndelig vejledning, og ikke kun råd og opmuntrende ord, som næsten alle og enhver kan give. Her er jeg helt enig med kommentarskribenten, og uden at have set programmet forargedes jeg sammen med hende.

Men så skrev hun noget til selvransagelse: "Jeg har svært ved at se det (præstens medvirken) som andet end et af folkekirkens desperate forsøg på at hive folk i kirken – på linje med spaghetti-gudstjenester og Jesus-yoga. Her handler det om at sovse det kristne budskab ind i så meget udenoms-lir, at folk rent glemmer, at de er i kirke."

Måske er folkekirken desperat og tyr til "udenoms-lir". Et eksempel på det er samarbej-

det mellem Aarhus Domkirke og Teatret Svalegangen tidligere i år om deres kunstevent *Befri Gudstjenesten*, som "genfortolker gudstjenesten gennem et kalejdoskopisk mash-up af dans, teater, musik, videoinstallation, mad, debat og refleksion".

Smag og stil kan der være uenighed om, men det store problem er, at "gudstjenesterne" var befriet for et reelt evangelium. Og så har det intet at gøre med kristen gudstjeneste længere. Og selvom der var publikum i kirken, og der blev leflet for dem på alle tænkelige måder, så blev der ikke givet dem det, som intet menneske selv kan formulere eller hitte på, men som ethvert menneske har brug for – Ordet fra Gud.

Selvom det aldrig er gået så vidt som i Aarhus Domkirke, så er der alligevel mange situationer, hvor jeg gerne selv vil omformulere lidt, udelade noget og pakke Bibelens budskab ind, så det ikke støder. Det er

en konstant fristelse.

Paulus pointerer, at han er sendt til menigheden i Korinth for at "forkynde evangeliet, dog ikke med talekunstens visdom, for at Kristi kors ikke skal blive til tom tale. For vel er ordet om korset en dårskab for dem, der fortabes, men for os, der frelses, er det Guds kraft" (1 Kor 1,17f).

Det er det, der skal forkyndes. Også selv om det betyder, at mange hører evangeliet som dårskab og forkaster det. Så selvom det er skræmmende at sige det, som det er, helt ufortyndet, ligetil og uden lir, så er det lige præcis det, vi er kaldet til at gøre.

Ordet om korset er det eneste, der kan give frelse.

Ruth Vatne Rasmussen

Når advarslen bliver til gode råd, og evangeliet bliver vissent, er det relevant at overveje, om det er Satan, der har været på spil

Tom og indholdsløs forkyndelse

Mange af os kender det. Vi er til møde eller gudstjeneste, men udbyttet er minimalt. Måske har prædikenen endda været velstruktureret og veltalt. Men hvis nogen en time senere spørger, hvad den handlede om, har vi glemt det. Forkyndelsen virkede så underligt tom og indholdsløs.

Nogle af os har sågar oplevet det ske med vores egen forkyndelse. Budskabet røg ind ad det ene øre og ud ad det andet, og ordene virkede som en mur, der blokerede for skønheden i evangeliet. Hvad er det, der sker?

Selvfølgelig er der menneskelige faktorer i spil. Nogle gange er lyden simpelthen bare for lav, temperaturen i rummet for høj, stemmen for monoton, tilhørerne for uoplagte og prædikanten for dårligt forberedt.

Men vi skal passe på, at vi ikke tænker sekulært om forkyndelsen, så vi tror, at forkyndelsen bare er et håndværk, der kan læres, eller et show,

der skal køre. Nogle gange er forkyndelsen simpelthen tom og indholdsløs, fordi der altid er åndelige faktorer i spil. Den tomme forkyndelse er i så fald bare symptom på en åndelig sygdom.

Vi kan stille flere åndelige diagnoser. Her vil jeg bare nævne to:

For det første kan prædikanten opleve, at *modet svigter*. Han havde måske planlagt at sige noget, der skulle advare eller minde mennesker om afhængigheden af Jesus, men ordene virkede for voldsomme og dystre, og modet svigtede. Det kan også være, at prædikanten havde tænkt, han ville proklamere evangeliet, men budskabet virkede så simpelt og selvfølgeligt, så han lod være.

Det, prædikanten her oplever, kan være en åndelig kamp. Den Onde er en hårdnakket modstander af Guds Ord (Matt 13,19-23). Det er ikke for sjov, at selv Paulus, der prædiker både lov og evan-

gelium med en sådan klarhed og frimodighed, at de fleste prædikanter ligner tamme kattekillinger ved sammenligning, efterspørger forbøn for netop sin frimodighed (Kol 4,4). Når advarslen bliver til gode råd, og evangeliet bliver vissent, er det relevant at overveje, om det er Satan, der har været på spil.

For det andet kan vi opleve, at *Ordet er lukket* for os. Vi sidder og lytter til forkyndelsen, men det trænger ikke rigtig ind.

For Paulus var det en forudsætning for, at han kunne forkynde om Kristus, at Gud åbnede Ordet (Kol 4,3). Hvis Gud ikke åbner Ordet for os, bliver det ikke til tro.

Men hvad er kuren så?

Vi må få syn for den åndelige virkelighed. Hver gang vi sætter os på kirkebænken eller i missionshuset, må vi være klar over, at der er en åndelig kamp i gang. Vi må bede for os selv og for dem, der taler Guds Ord.

Både når vi afsender, og når

vi modtager budskabet, er der afgørende behov for, at Helligånden griber ind, hvis det skal blive til tro. Når forkyndelsen bliver tom, skal vi ikke være for hurtige med vores vurderinger. I stedet skal vi råbe til ham, der kan åbne Ordet og give nyt mod.

Anton Bech Braüner

FOR TROEN

Jesus når ind bag facaden

AF HENRIK P. JENSEN

*Jesus vil bo i mit hjerte.
Der, hvor der ikke er noget at råbe hurra over.
Der, hvor der er meget at skamme sig over.*

Henrik P. Jensen, f. 1963
Kvalitetschef
Landsformand for LM og
prædikant i LM
hpj@dmlm.dk

Det er ikke altid, vi ser, hvad troen på Jesus indebærer i vores liv. Både som enkeltperson og som kristent fællesskab kan vores fokus let blive flyttet væk, så vi mister noget af troens dybde, glæde og kraft.

For mig har det derfor været berigende at dykke ned i nogle ord, eller bønner, af Paulus:

Derfor bøjer jeg mine knæ for Faderen, efter hvem hvert fædrenehus i himlene og på jorden har navn, og beder om, at han i sin herligheds rigdom med kraft vil give jer at styrkes i det indre menneske ved hans ånd, at Kristus ved troen må bo i jeres hjerter og I være rodfæstede og grundfæstede i kærlighed, så at I sammen med alle de hellige får styrke til at fatte, hvor stor bredden og længden og højden og dybden er, og til at kende Kristi kærlighed, som overgår al erkendelse, så I fyldes, til hele Guds fylde nås. Ham, som formår med sin kraft, der virker i os, at gøre langt ud over alt, hvad vi beder om eller forstår, ham være ære

i kirken og i Kristus Jesus i alle slægtled i evighedernes evighed! Amen (Ef 3,14-21).

Fri adgang til vores far

Paulus opholdt sig langt fra menigheden i Efesos, men han brændte for, at de måtte få styrke og indsigt i det, han selv havde set.

I samme brev har han lige fortalt, at Jesus "med sin legemlige død nedrev den mur af fjendskab, som skilte os" (Ef 2,14b). På den baggrund siger Paulus frimodigt til de mennesker, der er kommet til tro på Jesus – og det gælder også os i dag: "Så er I da ikke længere fremmede og udlændinge. I er de helliges medborgere og hører til Guds husstand" (Ef 2,19).

Afstanden mellem Gud og os er der ikke længere. Vi er ikke "fremmede og udlændinge", men hører til hans nærmeste familie. Tænk, vores virkelighed er, at "i ham og ved troen på ham har vi frimodighed og tillidsfuld adgang til Gud" (Ef 3,12).

En enorm forandring havde fundet sted, også hos Paulus, men han kendte dog stadig til et fjendskab indeni (Rom 3,11b): "... *det gode, som jeg vil, det gør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, det gør jeg*" (Rom 7,19). Hans liv vekslede mellem den erfaring og så den fantastiske forandring, som på én og samme tid var til stede: "*Jeg elendige menneske! Hvem skal fri mig fra dette dødens legeme? Men Gud ske tak ved Jesus Kristus ...*" (Rom 7,24f).

Læg mærke til, at selvom vi kender fjendskabet mod Gud inde i os, så er den befriende virkelighed, at muren, der skilte os fra Gud, er nedrevet. Forbindelsen er nu helt åben. Det er helt vildt. Det berører mig, når jeg tænker over det, og jeg bliver så ydmyg og taknemmelig.

Det er netop på denne helt overvældende baggrund, at Paulus siger: "*Derfor bøjer jeg mine knæ ...*", altså ikke bare for den hellige Gud, men "*... for Faderen*" (v. 14). Det er, fordi han er min far, at jeg bøjer mine knæ, frimodigt, tillidsfuldt og med undren som Paulus, der oplevede sig som "*den ringeste af alle de hellige*" (Ef 3,8).

Forandrende kraft

Den første bøn handler om at blive styrket: "... *at han i sin herligheds rigdom med kraft vil give jer at styrkes i det indre menneske ved hans ånd*" (v. 16).

Faderen vil ind "i det indre menneske" og gøre sin virkning. Han vil altså ikke bare blive ved den ydre skal, han vil helt ind til dig og mig. Derind, hvor paraderne er væk, og hvor han møder os lige midt i vores virkelighed; helt derind, hvor man får det hudløst ærlige billede af, hvem vi er, og hvad vi tænker og føler.

Vores ydre kan så let forfalde, og vores om-dømme kan ødelægges. Men Faderen vil derimod "... *give jer at styrkes i det indre menneske*". Det er vores egentlige behov.

Hvordan vil Faderen styrke os i det indre menneske? Det vil han dels "*i sin herligheds rigdom med kraft*" og dels "*ved hans ånd*". Begge dele er noget, der kommer udefra og arbejder inde i os. Det er ikke noget, som vi selv skal skabe eller forandre. Den skabende og forandrende kraft kommer udefra. Det har jeg brug for, især når jeg op-

lever mig som "*den ringeste af alle de hellige*".

Det er meget store ord, at "*han i sin herligheds rigdom med kraft*" vil styrke mit indre menneske. Det er så stort, at jeg ikke evner selv at se det; det kan kun lade sig gøre ved Guds ånd. Ved hans hjælp skal mit skrøbelige indre kunne se det. Faderen er altså så stor og så nådig, at han vil hjælpe mig til at se det og gribe om det.

Læg mærke til, at selvom vi kender fjendskabet mod Gud inde i os, så er den befriende virkelighed, at muren, der skilte os fra Gud, er nedrevet

Det skal ske på denne måde, for at vi skal styrkes gennem et afhængighedsforhold til Faderen og Helligånden – det skal simpelthen være vores livsvilkår. Meningen er ikke, at vi først slippes fri, når vi er blevet selvstændige, nej, Faderen vil slippe os fri, når vi er blevet afhængige.

Lyset bor i vores mørke

Den anden bøn handler om, "*at Kristus ved troen må bo i jeres hjerter*" (v. 17a). Nu er det, at det bliver rigtig stort. Ikke bare vil han nå helt ind til det inderste af os, men nu hører vi det fantastiske, at selveste Jesus vil bo i dit og mit hjerte. Der, hvor der ikke er noget at råbe hurra over. Der, hvor der er meget at skamme sig over. Der, hvor de syndige tanker opstår. Lige dér vil Jesus bo. Jeg tror ikke, at der findes nogen mennesker, der vil kunne rumme at kende mig fuldt ud og bo midt i den virkelighed, men det kan Jesus.

Døråbneren for, at det bliver til virkelighed hos os, er troen. Der står jo "... *ved troen ...*".

Det får nok rigtig mange til at begynde at lede efter troen i deres hjerte. Men de kan ikke finde den, og så føler de sig helt fortabt. Men der er ingen grund til at fortvivle, for den eftersøgning bygger på en misforståelse, vi igen og igen

Inde i mit mørke vil Gud lade et lys skinne frem på Jesu ansigt, som overstråler det hele. Jeg skal få øje på ham, genkende ham og opdage, at han ser på mig.

roder os ud i.

Troen er nemlig ikke noget, jeg selv skaber. Troen opstår, fordi jeg er sammen med én, jeg får tillid til. Jeg kan ikke selv skabe troen på den anden. Jeg er nødt til at være sammen med én, der vækker min tillid. Det er én af grundene til, at Jesus må bo i mit hjerte. Det er også derfor, at der før stod, at vi skal styrkes i det indre menneske ved Ånden. Helligånden skal pege på Jesus. Derved styrkes troen: at jeg ser, at Jesus kan jeg have tillid til.

Den "herligheds rigdom med kraft", som Faderen vil styrke mit indre menneske med, ser jeg alene i Jesus. Der ser jeg ham, der gik i døden for mig. Der ser jeg ham, der udslettede det anklagende skyldbrev. Der ser jeg ham, der opstod fra de døde for mig. Der ser jeg ham, der fór til Himmels for at gøre en plads rede for mig. Der ser jeg ham, der går i forbøn for mig ind for Guds ansigt. Jesus er med andre ord "Faderens herligheds rigdom med kraft".

Det samme understreger Paulus andre steder: "lyset ... stråler fra evangeliet om Kristi herlighed, Kristus, som er Guds billede" (2 Kor 4,4b), og: "Gud, der sagde: 'Af mørke skal lys skinne frem,' han har ladet det skinne i vore hjerter til oplysning og til kundskab om Guds herlighed på Jesu Kristi

ansigt" (2 Kor 4,6).

Inde i mit mørke vil Jesus gøre sig synlig for mig. Der, hvor jeg er værst – i min ækelhed, mit fjendskab og al min skam – inde i mit mørke vil Gud lade et lys skinne frem på Jesu ansigt, som overstråler det hele. Jeg skal få øje på ham, genkende ham og opdage, at han ser på mig.

Kærlighed i fire dimensioner

Den tredje bøn handler om kærlighed: "at ... I (må) være rodfæstede og grundfæstede i kærlighed, så at I sammen med alle de hellige får styrke til at fatte, hvor stor bredden og længden og højden og dybden er" (v. 17b-18).

Her fortsætter det, som er begyndt i det indre menneske, at udfoldes i en større sammenhæng: "sammen med alle de hellige". Følgen af det personlige livsfællesskab med Jesus er altså, at vi sammen i fællesskab får styrke til at fatte omfanget af det, som er sket.

Skal det, som Gud skaber i os, bevare sin styrke, så har vi brug for det kristne fællesskab som ramme. Når min styrke forsvinder, så har jeg brug for det kristne fællesskab som stedet, hvor de andre styrker og hjælper mig tilbage igen. Og tilsvarende har de andre brug for mit vidnesbyrd, når de er i samme situation.

Forudsætningen for at kunne styrkes er, at vi må "være rodfæstede og grundfæstede i kærlighed". Hvad det betyder, kommer måske tydeligere frem i et andet Paulus-citat: "Når I nu har taget imod Kristus Jesus, Herren, så lev i ham, rodfæstede i ham, opbyggede i ham, grundfæstede i troen, som I har lært det, overstrømmende i jeres tak" (Kol 2,6f).

Når vi har taget imod Jesus, så drejer alt sig nu om Jesus, og det handler om at være rodfæstet i Jesu kærlighed. Et træ tager ikke lige sådan rødderne op ad jorden og lusker et andet sted hen. Det er utænkeligt, at et træ flytter sig. At være er også en hviletilstand – her står jeg, og jeg kan ikke andet.

En kristen kan beskrives "... som et træ, der er plantet ved bækken; det sender sine rødder mod vandløbet, det frygter ikke, når sommerheden kommer, dets blade er grønne. Det bekymrer sig ikke i tørkeår og holder ikke op med at bære frugt" (Jer 17,8). Jeg bliver der, hvor der er frisk vand og forventer mig alt fra Herren.

Hvad er det så, Paulus beder om, at vi skal fatte? Der står, at vi skal "fatte, hvor stor bredden og længden og højden og dybden er" på den kærlighed, som vi er rodfæstet og grundfæstet i. Læg mærke til, at der er fire dimensioner – mens vores univers er tredimensionelt.

Når vi prøver at fatte det, er vores fælles erfaring, at vi står over for noget, som er ubeskriveligt og ikke muligt til fulde at rumme, en ekstra dimension. En kærlighed, der simpelthen er for stor. Gud ske lov for det, for det betyder, at nåden og kærligheden altid vil være større end min synd. Hvis jeg kunne rumme den, så var den ikke stor nok til at dække min synd.

Fortrolig med det utrolige

Den fjerde bøn handler om, "at ... I (må) kende Kristi kærlighed, som overgår al erkendelse" (v. 19). Her siges lige netop det, som det fire-dimensionelle rummer: en kærlighed, "som overgår al erkendelse". Det betyder, at selv det klogeste menneske i verden ikke kan rumme og fuldt ud erkende den kærlighed, som møder os.

Hvad betyder det at *kende*? Det betyder, at man bliver fortrolig med. Det er altså en bøn om, at vi må blive fortrolig med Kristi kærlighed.

Vi er genstand for en guddommelig kærlighed, hvor Jesus satte sit liv til for os (1 Joh 3,16a). At den fuldkomne Gud elsker ufuldkomne syndere, strider mod vores matematik. Hvordan kan Gud elske en synder? Hvordan kan Gud elske det fortabte menneske? Det er der ikke et logisk svar på, men det gør han. "Gud viser sin kærlighed til os, ved at Kristus døde for os, mens vi endnu var syndere" (Rom 5,8).

Når bønnen handler om, at vi skal kende Kristi kærlighed, så handler det om, at vi skal gøres fortrolig med, at sådan er det, og det gælder virkelig dig og mig. Det betyder altså, at vi skal gøres fortrolig med noget, der er helt utroligt – vi skal kende den kærlighed, som overgår al erkendelse.

Kraften i den troende

Hvad er formålet med disse fire bønner? Det er, at "I fyldes, til hele Guds fylde nås" (v. 19b). Guds fylde er et udtryk for alt det, der fylder Gud og udgør hans væsen – først og fremmest Guds kærlighed. Vi skal altså fyldes op med hele Guds fylde, nemlig Kristi kærlighed. Der fyldes op, så den fylder og dækker hele vores mørke, så det ikke kan ses, og kun Guds herlighed står tilbage på Kristi ansigt.

Det gør noget ved os: "Ham, som formår med sin kraft, der virker i os, at gøre langt ud over alt, hvad vi beder om eller forstår" (v. 20). Guds kraft og herlighed, Jesu kærlighed, virker altså i os, der tror på ham, og formår langt mere, end vi kan forestille os.

Her er vi ved kernen i det, som skaber og opretholder troen, Jesus selv og hans kraft: "Ham være ære ... i evighedernes evighed! Amen" (v. 21). Det er den kraft, der giver håb og trøst, og som virker under fristelser og opmuntrer os til at forsage Djævelen og sige fra. Det er den kraft, der giver frimodighed til at tjene med det, jeg er og har i ham – på trods af det, jeg er i egen kraft. ■

Når min styrke forsvinder, så har jeg brug for det kristne fællesskab som stedet, hvor de andre styrker og hjælper mig tilbage igen

FOR TROEN

Alt drejer sig om Jesus

AF CLAUS L. MUNK

Vi har behov for et fornyet fokus på, hvad Jesus betyder for hele skaberværket og for os selv. Ellers tager synden overhånd.

Claus L. Munk, f. 1948
Prædikant i LM
toveogclaus@outlook.dk

Det er fascinerende at beskæftige sig med astronomi – iagttage det ufattelige univers med dets utallige galaksehobe med milliarder af stjerner i hver. Vi har i dag helt særlige muligheder herfor med den avancerede teknik, der er til rådighed.

Og så er det ligefrem bibelsk. Flere steder opfordres der til – ikke at dyrke stjernerne, men til at lægge mærke til dem, eventuelt prøve at tælle dem.

Tæl stjernerne, hvis du kan!

Det sidste blev Abraham opfordret til af Gud selv (1 Mos 15,5). Kong David beskæftigede sig også med at kigge stjerner: "Når jeg ser din himmel, dine fingres værk, månen og stjernerne, som du satte der ..." (Sl 8,4). Og gennem Esajas lyder det: "Løft jeres øjne mod himlen, og se! Hvem skabte den?" (Esajas 40,26)

Hvad er resultatet, når vi sådan studerer stjernehimlen?

Jo, vi ser, hvor overvældende stort skaberværket er, og dermed hvilken mægtig skaber, der står bag – og hvor små vi mennesker er. Som David udbryder: "... hvad er da et menneske, at du husker på det, et menneskebarn, at du tager

dig af det?" (Sl 8,5) – Ja, det er der virkelig al grund til at spørge om!

Tænk, at Gud har øje for os, der befinder sig på "et støvfnug i en solstråle", som en digter har udtrykt det. Det er det overraskende og underfulde ved at være menneske, og det giver os en position uden lige. Men i os selv er vi små, ja, støv. Denne oplevelse af vores lidenhed har vi brug for, for at vi ikke skal blive ofre for vores medfødte religiøse hovmod.

En sjælesørgerisk nødvendighed

Men der er også en anden grund til, at det er godt, at vi bliver os bevidste om skaberværkets storhed. Vi bliver nemlig let bliver optaget af alt muligt, så vi får en meget lille Gud og en meget lille Jesus.

Det er det klassiske problem, som vi kan iagttage hos kristne til alle tider. For eksempel havde Paulus meget at takke Gud for, når han tænkte på de kristne i Kolossæ. Men alligevel var der noget galt. Således ville nogle iblandt dem trænge ind i "guddomsfylden" ved at fordybe sig i egne syner.

Resultatet var, at Jesus blev trængt i baggrunden. Det samme kan ske for os. Vi bliver

optaget af noget sjovt og spændende, af penge, komfort, nydelse og oplevelser – eller af noget bedrøveligt og truende. Og Jesus fortøner sig – bliver mindre og mindre for os. Så tager synden – selvlivet – overhånd, og vi skammer os over Jesus.

Hvad trænger vi da til?

Jo, vi trænger til på ny at få vort fokus rettet mod Jesus. Se, at alt i virkeligheden drejer sig om ham!

Det forunderlige er, at dette fornyende syn på Jesus kan vi få ved at gå vejen om ad skaberværket og se sammenhængen mellem det og Jesus.

Det er netop det, Paulus griber til over for de kristne i Kolossæ. Han skriver således om Jesus:

”Han er den usynlige Guds billede, al skabnings førstefødte. I ham blev alting skabt i himlene og på jorden det synlige og det usynlige, troner og herskere, magter og myndigheder. Ved ham og til ham er alting skabt. Han er forud for alt, og alt består ved ham.” (Kol 1,15-17)

I, ved og til Jesus

Da Gud i begyndelsen skabte himmel og jord, skete det både *i* Jesus og *ved* Jesus. Evangelisten Johannes fastslår ligefrem: ”Alt blev til ved ham, og uden ham blev *intet* til af det, som er” (Joh 1,3). Tænk, selv det mindste sandskorn er altså til på grund af Jesus og hans skaberkraft.

Det er også Jesus, der er den inderste årsag til, at hele universet med sol, måne og utallige galakser følger deres baner. Som vi læste: ”alt består ved ham”.

Det gælder så også spiralgalaksen Andromeda, der anslås at rumme ti billioner stjerner. Og det er blot én af utallige galakser, heriblandt vores egen galakse Mælkevejen, som anslås at rumme 400 milliarder stjerner. De består alle ved Jesus! Er det ikke både herligt og betryggende?

Hebræerbrevets forfatter betoner det samme: ”Du, Herre, grundlagde i begyndelsen jorden, himlen er dine hænders værk. De går til grunde, men du består ...” (1,10f)

Når Jesus fra Nazaret har så ufattelig stor be-

tydning i skaberværket, så må det, at han ofrede sig selv på korset også have en ubeskriveligt stor betydning – til frelse for dig og mig.

Alt er også skabt *til* Jesus. Det vil sige, at alt har sit formål i ham. Du er med andre ord skabt for at tilhøre Jesus og leve sammen med ham. Derfor er det også alene i fællesskabet med ham, at du finder livets mening og indhold. Ja, det sande liv er i virkeligheden at følge Jesus efter og leve ham nær.

Jesus er den første

Hvad er nu hensigten med alt dette?

Jo, skriver Paulus: ”... for at han i *alle* ting skulle være *den første*” (Kol 1,18).

Hvor er det godt, at Jesus skulle være den første i alle ting og dermed også den første i vores liv. Dette er den store gave fra Gud og den store glæde. For deri ligger, at den første i mit liv – den første hver morgen, den første altid og i alle henseender – er ham, som alt er skabt i, ved og til, og som rummer hele guddomsfylden. Det er Jesus fra Nazaret, ”i hvem alle visdommens og kundskabens skatte er skjult” (Kol 2,3). Ham, ved hvem Gud ved hans blod på korset har forsonet alt med sig og dermed også mig.

Så kan jeg være både frimodig, tryk og glad. For den første i mit liv er ikke mig og min synd, men Jesus, altings skaber og opretholder, og hans retfærdighed nu og i al fremtid.

Det er Guds beslutning, at sådan skal det være. Lad os bøje os for den i glæde og tak! ■

Andromeda anslås at rumme ti billioner stjerner. Fotograferet fra Hubble teleskopet.

Mennesket bag skilsmis­sen

AF SØREN SKOVGAARD SØRENSEN

Hvordan håndterer vi det i menigheden, når ægtepar er i krise eller er blevet skilt? Varsomhed og tydelighed er væsentlig.

Søren Skovgaard Sørensen,
f. 1972

Generalsekretær i LM
sss@dml.dk

Jeg husker et par komme ind på mit præstekontor for at tale med mig om deres ægteskab, som var i opbrud. Det er en trist historie, som jeg har fået lov til at dele. De var godt klar over, at de havde ventet for længe med at spørge om hjælp. De havde hverken talt med professionelle eller med de nærmeste. Eller rettere: Det var mest den ene part, der endnu ikke ønskede, at de skulle afsløre deres krise.

Årene var gået, og de nærmede sig gradvist en skilsmisse. Ingen af dem havde tænkt sig, at det skulle ende på denne måde. De var begge bevidste om, at Bibelen siger: "Hvad Gud har sammenføjet, må et menneske ikke adskille" (Matt 19,6). Og de kunne kun nikke genkendende til, at det ikke blev sådan, som de fra begyndelsen havde tænkt, men at de begge havde været ramt af syndens "hårdhertethed", som også Moses havde mødt det hos andre mennesker (Matt 19,8).

Deres tillid til hinanden var brudt, og det var usundt for alle parter at forblive sammen. Her

tænkte de også på børnenes daglige oplevelser af deres kampe. Der var ikke længere et valg mellem et gode og et onde. Kun det mindst onde!

Deres fælles udgangspunkt med Bibelen i hånden berørte mig. For her talte jeg med et kristent par, som godt var klar over sagens alvor. De havde ikke den tanke, jeg som sognepræst har mødt så mange andre gange, at skilsmisse i sig selv er uproblematisk, når man bare ikke lader sig gifte igen. Dette par var klar over, at de ville ende som ægteskabsbrydere, hvis skilsmis­sen blev fuldbyrdet, og dette havde med skyld og synd at gøre.

Knap et år senere talte jeg igen med den ene part. Nu var de blevet skilt. Og skammen var ikke til at bære – og slet ikke i missionshuset, sagde vedkommende. Jeg blev ked af at høre det.

I den forbindelse fortalte vedkommende mig om sin nye opdagelse i tekstsammenhængen i Matthæusevangeliet 19: Lige efter Jesu tale om

skilsmisse og den ugifte stand (v. 1-12) taler Jesus om, at vi ikke må hindre børnene i at komme hen til ham (v. 13-15).

Gid andre havde set den samme nære kontekst – lød det fra et bodfærdigt og skamfuldt menneske.

Den sammenhæng var tankevækkende for mig. Vi må virkelig aldrig glemme denne bibelske kontekst i vores møde med de fraskilte. Lad os aldrig hindre dem i at komme til Jesus. Spørgsmålet er ikke, *om* vi skal modtage mennesker med brudte forhold, men *hvordan*.

Forebyggelse

Der kunne siges meget om at forebygge skilsmisser. Men det bliver der ikke plads til her. Jeg vil derimod anbefale bogen *Kæmp for kærligheden* med introduktion af Annette Due Madsen og tilslutte mig Luthers bemærkning i *Den store Katekismus*: ”Det kræver en god indsats at værne om det kristne ægteskab”.

Og så vil jeg i al korthed fastslå, at kommunikationen er uhyre vigtig, både indbyrdes mellem ægtefællerne og med andre. Det må nemlig aldrig blive et tabu, når det gør ondt i ægteskabet. Det glæder mig, at det er blevet mere normalt at deltage i før-ægteskabs-kurser eller forlovelsessamtaler, ligesom min hustru og jeg selv har haft stor glæde af at deltage i et PREP-kursus ved Center for Familieudvikling.

Tal fortsat positivt om ægteskabet

Alligevel finder skilsmisser sted. Udfordringen er så, hvordan vi i menighedssammenhæng håndterer det.

Det viser sig, at de steder, hvor skilsmisse-problematikken bliver synlig i menigheden, finder flere det vanskeligt at tale ligeså åbent og positivt om det gudskabte ægteskab, som man gjorde tidligere i menigheden.

Men det er et tabu, som altså ikke er givet eller ønsket af de fraskilte. De ved om nogen, hvor vigtigt det er at tale positivt og ærligt om ægteskabet. Og hvis vi bliver berøringsangste – måske fordi vi ikke vil sætte de fraskilte i forlegenhed – så støtter vi ikke de ægtepar, som kæmper med at holde sammen.

Så vi bør altså fortsætte med at tale positivt om ægteskabet, også når menigheden indeholder ægtepar i krise eller brødre og søstre, som er blevet skilt.

Vi må øve os i at tale med hinanden om ting, som er ømtålelige at tage op. Og når vi gør det, må vi huske på det bibelske hovedprincip, at vi skal være sandheden tro i kærlighed (Ef 4,15).

Ægteskabet er en gudskabt sag

Når jeg omtaler ægteskabet som gudskabt, vil nogle måske stille spørgsmålstejn ved det og henvise til, at Martin Luther kaldte ægteskabet »en verdslig sag«. Men man skal huske, at Luthers pointe med den formulering var, at ægteskabsjuraen ikke længere skulle være kirkens opgave, men de verdslige myndigheders opgave. Og denne verdslige sag var vel at mærke en gudskabt sag.

I en tid, hvor det religiøse presses ud af ofentligheden, har vi behov for at turde gentage, hvad Bibelen og bekendelsen siger om ægteskab og skilsmisse. Luther skriver tydeligt i den store Katekismus om ægteskabet: ”Vi skal ære det og anse det for en guddommelig, salig ordning, og leve i det, fordi han har indstiftet det før alle andre livsstillinger ... Det ægteskabelige liv er altså ikke en leg eller en menneskelig opfindelse, men en fortræffelig ordning, og det ægteskabelige liv er guddommelig seriøst”.

For Luther var det vigtigt, at både samfund og kirke skulle højagte og værne om ægteskabet. Fordi det er en guddommelig stand og samtidig en verdslig stand med Guds ord for sig!¹

Der er en vigtig bibelsk pointe i, at ægtestanden er etableret før syndefaldet. Det er vigtigt med alle vores kampe i livet at gå tilbage til Bibelen selv, for at spørge ind til ordningernes oprindelse og formål. Også selvom de kan være ilde hørt af nogen. Men grundtanken er, at vi som syndige mennesker har brug for ægteskabet, og det sjette bud er bl.a. givet os for at værne om ægteskabet.

Ægteskabet er skabt af Gud og er ikke bare en tilfældig tids tilfældige samlivsform, som vi til enhver tid kan ændre, afhængig af hvilken vej tidsånden blæser.

*Spørgsmålet er ikke, **om** vi skal modtage mennesker med brudte forhold, men **hvordan***

Det er vigtigt, at menigheden forstår, at begge parter i en skilsmisse har det tilfælles, at de har mistet noget og har brug for at føle sig velkommen og set og rummet i det kristne fællesskab.

Vi skal ikke lade os vælte af tidsåndens stormløb mod ægteskabet. Vi må værne om det ved at gå tilbage og se, hvad Bibelen, bekendelsen og de store teologer har lært os: ”Har I ikke hørt, at Skaberen fra begyndelsen skabte dem som mand og kvinde og sagde: ’Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru, og de to skal blive ét kød’” (Matt 19,4). ”... Dette rummer en stor hemmelighed – jeg sigter til Kristus og kirken” (Ef 5,31f).

Ægteskabet i den lutherske forståelse er derfor i sig selv en velsignelse. Gud har ikke overladt sin skabning til sig selv trods vores oprør og ulydighed imod ham. Han har derimod givet os et orienteringspunkt, en ordening, der bevarer slægten og familiens enhed.

Uanset hvor meget den bibelske praksis er i tidsåndens modvind, så er kærligheden mellem mand og hustru stadigvæk et tegn på kærligheden mellem de to forskellige størrelser: Kristus

og kirken. Og det grundlæggende i det forhold er tillid og et gensidigt tjenersind.

De brudte forholds sted

Netop på den baggrund kan vi finde mening og hjælp til vores praksis over for de brudte forhold. Det er på den baggrund, ægteskabet skal defineres. Ikke ud fra det tabte.

Det er vigtigt, at menigheden forstår, at begge parter i en skilsmisse har det tilfælles, at de har mistet noget. Jeg tror ikke på lykkelige skilsmisser, men jeg vil gerne hjælpe den fraskilte på bedste måde til at føle sig velkommen og set og rummet i det kristne fællesskab. Men det gør jeg altså ikke ved at fortie det sunde og positive omkring ægteskabet.

Det drejer sig meget om rummelighed i kommunikation og fællesskab. Hvor kan man finde mening, når man har mistet dele af sin familie? Det må vel være det mest naturlige sted at be-

gynde i Guds familie. For her bekender vi os alle som en del af det brudte. Her har vi alle erkendelsen, at det ikke blev, som vi havde håbet på. Og fremfor alt, så er det her, der kan gives nyt håb!

Brudte forhold kæmper med noget, man ikke kan glemme, men som man egentlig har brug for at få tildækket af kærlighed. Kirken er et fællesskab af syndere, der tror på Jesus, som elsker os. Og det er et fællesskab, hvor den enkelte tjener Gud og fællesskabet med de evner og gaver, Gud har givet den enkelte til fælles gavn (1 Kor 12; Ef 4).

Vi ønsker grundlæggende at være tydelige om, at ægteskabet er ubrydeligt. Ligeså tydelige vil vi være i at rumme separerede, fraskilte, gengifte, såvel som alle vi andre mennesker, der er kommet til kort i vores liv. I en bevidsthed om, at vi alle har vores tunge ting i bagagen og har brug for tilgivelse fra Gud og omsorg fra mennesker.

Varsomhed og tydelighed

Der er et hensyn til de involverede i skilsmis-sen, og tiden er en væsentlig faktor i den fraskiltes egen besindelse på det, der skete. Det vil altid tage tid at genopbygge og forson sig efter en skilsmisse. Og det kan være meget komplekst, men menigheden til den/de fraskilte, må hjælpe omgivelserne til at forson sig med livet, som det blev. Der er ikke to ens skilsmisshistorier, så jeg vil ikke konkretisere dette, blot mane til varsomhed.

Men varsomhed er ikke det samme som utydelighed. Kærligheden er en meget nødvendig faktor i samtalen mellem menigheden og de involverede parter. Først og fremmest må der lyttes. Vi må lytte og være til stede. Der må også skønnes, for der er ingen færdige løsninger på forhånd. Og så er der en dobbelt dialog, hvor det er vigtigt, at hverken menigheden eller de implicerede parter i skilsmis-sen bliver stigmatiseret. Mytedannelser har vi nok af, og de kommer, hvis man ikke sammenholder varsomheden og tydeligheden.

Den gode og trygge relation i menigheden tager tid at opbygge igen. Men gennem fortrolighed gøres det muligt at dele livet med hinanden – ikke kun livet, som det bør være, men også, som det rent faktisk er. Og det er vigtigt, at det kristne fællesskab er et kendt sted, hvor man ved, at man vil blive set på med god vilje.

En sådan fortrolighed er en gave, som ofte har rødder i den relation, der er opbygget igennem flere år. Det er ikke noget, man kan købe, når man mangler det.

Tjeneste i menigheden

Nogle fraskilte er skilt mod deres eget ønske, og de kan anses for vragede og krænkede. Andre er fraskilt pga. utroskab, voldelighed eller generelt uden vilje til forholdet. Og det er ikke nødvendigvis den forårsagende part, som i sidste ende vælger at afslutte ægteskabet. Historierne er altid mere komplicerede og uklare, end vi tror.

Derfor må ethvert skøn over, hvilken rolle den fraskilte bør have i menigheden, foretages med varsomhed og bøn.

Efter en tid, hvor man har fået klargjort situationen, både for menigheden og den fraskilte, må den lokale ledelse vurdere, hvordan den fraskilte igen kan påtage sig praktiske opgaver i menigheden. Heri er der også forskellige parametre. Men generelt gælder det for fraskilte som for enlige og gifte, at vi alle har brug for en opgave i menigheden. For det er gennem Guds barmhjertighed, at vi formaner til at tjene i menigheden til Guds behag (Rom 12,1)

I sådanne "genforeninger" i et fællesskab med forskellige meninger² om, hvordan sagen bør håndteres, må den ene part for fællesskabets skyld nogle gange bøje sig for de andre, uden at det ene syn nødvendigvis er mere bibelsk end det andet.

Vi lever i den ukomplette verden, hvor syndige tanker, ord og handlinger præger os for livet. Og vi må ikke glemme, at det både gælder vores egne synder og andres. Noget vil mærke os med tyngde resten af livet, andet vil med tiden få en anden vægt.

Det kristne fællesskab skal kunne afspejle, at vi lever i syndernes forladelse. Hvad enten vores liv ser vellykkede eller mislykkede ud, hvad enten de matcher eller falder igennem idealerne, så består det kristne fællesskab af benådede syndere.

Apostlen Peter taler om, at den indbyrdes kærlighed skjuler mange synder (1 Pet 4,8), hvilket ikke betyder, at de skal ignoreres eller benægtes, men at vi heller ikke til stadighed skal minde mennesker om de synder, de har begået eller er ramt af. Vi må øve os i at vandre fremad ad en ny vej. ■

-
- 1 "En lille bog om vielse" i *Luthers lille katekismus*, Credo 1997
 - 2 Her kommer vi ikke udenom, at det vanskeliggør situationen, at man flere steder rummer forskellige syn på gengiftning. LM rummer både "det restriktive" og "det gammellutherske" syn (utugtsklausulen). Begge syn finder sin begrundelse i Bibelen, og derfor må respekten være tydelig for begge syn og de konsekvenser, det giver i menigheden. Men det vil være ulykkeligt, hvis de forskellige syn medfører, at ingen tør sige noget.

Formidlede Rosenius et dækkende billede af Luthers teologi?

AF MICHAEL AGERBO MORCH

I min jagt efter at afklare, om Rosenius og Luther havde samme anliggende, har jeg interviewet Flemming Kofod-Svendsen og Magnus Nørgaard Sørensen, der ikke ser helt ens på det.

Når man åbner den tunge dør ind til biblioteket på Luthersk Missions Højskole i Hillerød, falder ens blik hurtigt på de tre billeder, der hænger mellem vinduerne. Det er billeder af Martin Luther, Carl Oluf Rosenius og Christian Møller. Dér, side om side, tænker man straks, at de må spille på samme hold. De tre koryfæer fra forskellige epoker af de sidste 500 års kirkehistorie må på en eller anden måde stå i en afgørende relation til hinanden. Ellers ville man næppe have klynget dem op på væggen på den måde.

I denne artikel er jeg på jagt efter, i hvor høj grad der egentlig er en forbindelse. Her snævrer jeg det ind til et fokus på Rosenius og Luther og vil forsøge at finde et svar på spørgsmålet: Formidlede Rosenius et dækkende billede af Luthers teologi, og havde de samme anliggende?

Dåb og kors

Min jagt starter på en villavej i Vanløse, hvor Flemming Kofod-Svendsen bor med sin hustru Inger Margrethe. På trods af pensionsalderen er Flemming en aktiv kirkehistoriker, der årligt spytter talrige artikler ud af både videnskabelig og folkelig karakter. Sammen med Inger Margrethe har han kørt land og rige – og det svenske broderland – tyndt for at samle Rosenius-skrifter sammen, som nu står opmagasineret i husets annek, som bedst kan betegnes som Flemmings kirkehistoriske skatkammer.

Vi sætter os i den lyse stue, hvor Flemming serverer kanelsnegle og byder på en kop kaffe, inden han svarer på mit første spørgsmål: Ku' Rosenius sin Luther?

”Det mener jeg helt sikkert, at han kunne. Rosenius var en flittig Luther-læser, som læste Luthers skrifter på både svensk og tysk. Han citerer Luther konstant og bruger ham igen og igen som en skriftudlægger, han kan spille bold op ad,” siger han.

Det er jo massivt, men ikke helt nok. For man kan jo forestille sig, at Rosenius citerede Luther i øst og vest, uden at han forstod den indre sammenhæng i Luthers teologi.

Flemming replicerer: ”Det mener jeg ikke. Rosenius var åndsbeslægtet med Luther i teologien, men det er korrekt, at han betoner nogle ting anderledes end Luther. Fx mener jeg, at Rosenius fastholdt Luthers dåbssyn, også selvom han underbetonede dens praktiske brug. Hos Luther kan man ofte støde på en sjælesørgelig brug af dåben, hvor dåbens frelsende virkelighed bliver til trøst og opmuntring for den anfægtede. Hos Rosenius er det korset, der har den funktion. Det er ved korset, at den tyngede sjæl finder fred”.

Kritik af Rosenius' Lutherlæsning

Men der er jo andre lutheranere, der hævder, at Rosenius' pietistiske kristendom ikke var en god arvtager for det lutherske, måske særligt i

Michael Agerbo Mørch,
f. 1988

stud.theol.
michaelagerbomoerch@gmail.com

synet på sakramenterne. En af disse er Magnus Nørgaard Sørensen, præst i Augustanakirken i Aarhus.

På en let skrattende Skype-forbindelse mellem Aarhus og Tiberias understreger han over for mig, at han er konfessionel lutheraner og som sådan bekender sig til "det lutherske", dvs. bekendelsesskrifterne (herunder Konkordieformlen fra 1580, der ikke er bekendelsesskrift i Folkekirken), og ikke nødvendigvis Luthers privatskrifter.

Rosenius var åndsbeslægtet med Luther i teologien, men det er korrekt, at han betoner nogle ting anderledes end Luther

Men han indvilliger alligevel i at svare på et par spørgsmål. Jeg gengiver Flemmings fortolkning af forskellen i betoning mellem Luther og Rosenius og spørger derefter Magnus, om han mener, det er en brugbar sondring.

"Nej. Man kan godt forklare nogle ting med forskelle i betoning, men det kan blive så markant, at man må spørge: Har Rosenius overhovedet forstået anliggendet hos Luther? Og det mener jeg, er vanskeligt at svare bekræftende på."

Hvorfor?

"Fordi Rosenius' pietistiske forståelse af sakramenterne giver en for subjektiv prægning, som skygger for det objektive. Nådemedlerne giver os syndernes forladelse. Nu! Det er ikke bare en information om, hvad der skete dengang. På korset vandt Jesus syndernes forladelse, men den blev ikke uddelt på korset. Den bliver uddelt i sakramenterne", siger Magnus.

Men skyldes det ikke, at både Rosenius og hans arvtagere har været kritiske over for forkyndelsen om dåbens nærmest automatiske frelseseffekt? At troens rolle blev underspillet,

og derfor har man mere eller mindre ubevidst underspillet dåbens rolle?, spørger jeg tilbage.

"Muligvis. Og det er rigtigt, at uden tro gælder dåben intet. Men det er omvendt heller ikke min tro, der gør dåben gyldig. Min opfattelse er, at dåben er noget *forensisk*, dvs. en juridisk kategori. I dåben bliver jeg Guds barn, hvilket ikke bare er en trøstende metafor, men en objektiv status. Den dåbsnåde kan man altid vende tilbage til, også hvis man for en tid mister troen".

Jeg er stadig lidt i tvivl om, hvorvidt det faktisk er nok til at placere Rosenius uden for den lutherske arv. Man kunne jo overveje, om Rosenius faktisk fuldtønt købte det lutherske dåbssyn, men at han i sit virke som forkynder og sjælesørger virkede i en tid, hvor fokus af forskellige årsager var et andet.

I min samtale med Flemming nævner han flere gange, at de gentagne emner hos Luther er nådemidlerne – ordet, dåben, nadveren. Det skyldes bl.a., at Den katolske kirke både havde en teologisk fejlagtig opfattelse af nådemidlerne, og at den praktiske brug ikke var god. Derfor kan man overveje, om Rosenius skriver knapt så meget om nådemidlerne, fordi teologien om nådemidlerne på hans tid var mere bibelsk rundet, og den praktiske brug blevet ordentlig. Måske derfor fylder emner som retfærdiggørelse og helliggørelse mere for Rosenius, da det i 1800-tallets Sverige var de emner, som folk var usikre på og skulle have hjælp til at finde hvile i?

Ingen kritik af Luther?

Der har i årets løb været skrevet store mængder litteratur om Luther og Luthers arv. Flere skrifter har været særdeles kritiske, fx Frederik Stjernfelts pamflet *Syv myter om Martin Luther*. Selvom kritikken ofte er ensidig og læst vilkårligt frem i Luthers værk, så er der bestemt også mange grufulde udsagn hos Luther. Hvordan forholdt Rosenius sig til det?

Ifølge Flemming er det vanskeligt helt at afgøre Rosenius' eventuelle kritik af Luther: "Rosenius polemiserer *aldrig* mod Luther. Det skyldes

formentlig, at Rosenius slet ikke var til polemik. Han var en overordentlig from person, som slet ikke havde den karske, pågående stil, som vi kender fra Luther”.

Rosenius har formentlig været skeptisk over for Luthers syn på jøderne, som det kom til udtryk i den sidste del af Luthers liv, men det behøver ikke resultere i et eksplicit opgør. For også det er et spørgsmål om anliggende. Hvad ville Rosenius med sin Lutherlæsning og -brug? Ville han drive praktisk, kildekritisk kirkehistorieforskning og oplyse almuen om middelalderens reformationer? Eller ville han snarere knytte til ved Luthers udlægning af det centrale i Bibelen? Så afgjort det sidste, og derfor er det måske ikke så sært, at diverse korrektioner af dit og dat ikke fylder noget for Rosenius.

Flemming supplerer: ”Som sagt læste Rosenius flittigt i Luthers skrifter, men han havde både favoritter og mindre aversioner. Luthers store Galaterbrevskommentar er favoritten, som han vender tilbage til igen og igen. Omvendt var han forbeholden over for dele af *Om den trælbundne vilje*”.

Vi nipper lidt til kaffen, mens jeg spørger ham, hvorfor Rosenius ikke var udelte begejstret over for det værk, som Luther selv skattede så højt.

”*Om den trælbundne vilje* er en kraftpræstation fra Luthers hånd. Den er skrevet på kort tid, men alligevel på et meget højt niveau. Men jeg tror, at Rosenius har haft det forbehold, at Luther sine steder nærmer sig konsekvensmageri. Luthers betoning af Guds virke og forsyn kan næsten tage karakter af determinisme,” uddyber Flemming.

Ja, den diskussion kender jeg. Da lærerne på Dansk Bibel-Institut – med enkelte ”outsiders” ved deres side – omkring år 2013 diskuterede Guds forsyn, var det i

Rosenius slet ikke var til polemik. Han var en overordentlig from person, som slet ikke havde den karske, pågående stil, som vi kender fra Luther

høj grad *Om den trælbundne vilje*, der var en motor i debatten. Virker Gud alt? Virker Gud det onde? Hvis ja, hvordan taler vi så om synd og skyld? Hvad er den sjælesørgelige konsekvens?

Jeg spørger Magnus, hvordan han som konfessionel lutheraner forholder sig til et så omdiskuteret skrift som *Om den trælbundne vilje*.

”Jeg mener, at det er et meget vigtigt skrift. Man skal huske på, at skriftet er skrevet før den senere prædestinationsstrid, og at Luther, som så mange andre steder, var uforsigtig og ikke garderede sin position tilstrækkeligt. Men alt det ændrer ikke på, at Luther efter min bedste overbevisning kommer med en præcis, bibelsk udlægning af forudbestemmelsen. At der er en forudbestemmelse til frelse, hvilket omvendt ikke betyder, at der er en udvælgelse til fortabelse. Jeg ved ikke, hvad Rosenius lærte på dette punkt, men Luthers lære er klar og bibelsk og derfor meget vigtig,” siger Aarhus-præsten.

Der er stor strid om *Om den trælbundne vilje*. Skriftet er skrevet som en respons på humanisten Erasmus fra Rotterdams bog om den frie vilje. Men selvom det er et lejlighedsskrift, så overvejer moderne teologer alligevel løbende, hvor dækkende det er for Luthers samlede teologi. Og der er også teologer, der imod Magnus’ tolkning hævder, at Luther i skriftet faktisk lærer dobbelt forudbestemmelse, netop

fordi Guds alvirksomhed er understreget så kraftigt. Hvis Gud virker alt i alle, så virker han med logisk nødvendighed også fortabelsen for synderen, hævdes det.

Brugen af Luther i LM

Det er nok bl.a. denne teologiske spidsfindighed, som gør, at LM’ere i mange år ikke læste Luthers egne skrifter, men mere holdt sig til Rosenius. Flemming fortæller mig, at han i sit arbejde med at læse LM’s skrifter (*Tro & Mission* og *Budskabet*) har lagt mærke til, at indtil oprettelsen af Dansk Bibel-Institut i 1972, hvor teologerne begyndte at fylde mere i LM, så kan man stort set ikke finde et eneste citat fra Luther, men derimod talrige fra Rosenius. Det er jo pudsigt, når det nu kaldes *Luthersk Mission* og ikke *Roseniansk Mission*.

Men det kan måske også skyldes den mere overordnede skepsis over for akademisk teologi, som i historien har præget LM. Rosenius’ egen oplevelse med det teologiske studium var i alt fald ingen succesoplevelse.

I Niels Ove Rasmussen Vigilius’ lille biografi om Rosenius, *C.O. Rosenius. Guds udvalgte redskab*, nævnes nogle årsager til, at Rosenius valgte at afbryde sine teologiske studier efter ganske kort tid. Vigilius nævner økonomiske forhold, et skrøbeligt helbred og muligvis tunge, depressive tanker. I tillæg hertil nævner Flemming, at da Rosenius i efteråret 1838 skulle påbegynde sine

Hvis Luthers skrifter hverken blev eller bliver læst – burde LM så hedde Roseniansk Mission i stedet?

teologiske studier ved Uppsala Universitet, var den tyske teolog David Friedrich Strauss' bog *Leben Jesu* fra 1835, der er et af de første eksempler på virkelig bibelkritisk forskning, netop blevet oversat til svensk, og en af fakultetets professorer omtalte denne bog med tilslutning i en forelæsningsrække i efteråret 1838.

”Mødet med denne godkendelse af en radikal bibelkritik var med til at kaste Rosenius ud i dybe anfægtelser og bevirkede, at han kom til at opfatte det teologiske fakultet som Satans synagoge”, siger Kofod-Svendsen.

Men hvis Luthers skrifter slet ikke blev læst – og måske stadig ikke bliver det i noget nævneværdigt omfang – burde LM så hedde Roseniansk Mission i stedet?

”Nej, det mener jeg ikke”, svarer Flemming. ”For det første, fordi Rosenius og Luther var på linje med hinanden. For det andet, fordi det ville have været en anelse usmageligt at kalde det Roseniansk Mission, når LM blev stiftet kort efter Rosenius' død. For det tredje, fordi manglen på Luthercitater ikke skyldes en modvilje mod Luther, men en tiltro til, at Rosenius' udlægning af Luther var korrekt. Man fik på den måde sin Luther-dosis gennem Rosenius' skrifter”, siger kirkehistorikeren og tilføjer to punkter om LM's manglende Lutherbrug:

”Der er den kirkehistoriske detalje, at da ELM blev oprettet som en afstikker fra LM, så var en af de første kendetegn ved ELM, at de fik oversat og begyndte at læse Luthers egne skrifter. Det har muligvis også begrænset udbredelsen af Luther-læsningen i LM, for det var jo noget, de 'andre' gjorde. Desuden manglede man en Luther-kender, som kunne gå foran. Frits Larsen var en Rosenius-kender, som bl.a. tog initiativ til 15-bindsudgaven af Rosenius' samlede skrifter, men en lignende motor for udbredelsen af Luthers skrifter var der ikke i LM's første levetid”.

Præsteembede og lægprædikanter

Magnus er dog ikke overraskende ikke helt enig med Flemming: ”Jeg mener ikke, at man kan kalde LM for en luthersk bevægelse. Når man læner sig op ad pietismen i den rosenianske version, så

har man sagt farvel til for meget af det centrale arvegods. Jeg har allerede nævnt sakramentelæren, som slet ikke bliver taget alvorligt nok, men derudover er der hele tanken om lægprædikanter – det almene præstedømme – som efter min mening bliver misforstået af LM”.

Jeg beder ham uddybe.

”Det almene præstedømme er ikke et prædikendømme ifølge Luther. For Luther skal præsten være rettelig kaldet, og hans opgave er at forkynde evangeliet og forvalte sakramenterne. Det er også det, der konstituerer en kirke i luthersk forstand, hvorfor fx den lokale LM-kreds ikke er en menighed i luthersk forstand,” hævder Magnus.

Hvis man læser den Augburgske bekendelse fra 1530, som er bekendelsesskrift for LM, så står der rigtignok i artikel 5 og artikel 14 om embedet, at man skal være kaldet rettelig til at forkynde og forvalte sakramenter. I min samtale med Flemming nævner han, at Rosenius både ser en stærk betoning af det kaldede embede og en vægtig understregning af det almene præstedømme hos Luther. Så hvad er problemet?

Magnus tager yderligere et emne frem: Nøglemagten. Jesus gav først nøglemagten til Peter (Matt 16,19), men breder det hurtigt ud til at gælde en større discipelgruppe (Matt 18,18). Efter opstandelsen bekræfter han deres autoritet (Joh 20,23). Magnus forstår det på den måde, at absolutionen i skriftemålet ikke blot er et pædagogisk ydre ord, som skal overbevise den anfægtede synder om, at Gud virkelig har tilgivet ham, men at absolutionen selv giver syndernes forladelse. Denne absolutionsmyndighed er givet til præsteembedet, som skal forvaltes under ansvar. Et ansvar som ikke betros enhver kristen i det almene præstedømme.

Hvor meget af denne strid skyldes en åbenhed i Luthers værk, og hvor meget skyldes, at de forskellige traditioner læser noget ind i Luthers skrifter?

Ifølge Magnus er det klart det sidste: ”Luthers egne skrifter skal læses med de lutherske bekendelsesskrifter som dommer. Bibelen er selvfølgelig øverste autoritet, men under det gælder det, at hvis Luthers privatskrifter enkelte ste-

der skulle stride med bekendelsesskrifterne, så er det bekendelsesskrifterne, der bør følges. Og bekendelsesskrifterne er meget klare og efterlader ikke rum for så stor forskellighed, som vi ser mellem en uafhængig luthersk kirke som Augustanakirken og LM”.

Jeg foreholder ikke Flemming dette synspunkt, men i stedet vægtlægger han, at selvom Luthers skrifter er lejlighedsskrifter, så er der en klarere rød tråd, end mange ofte vil erkende. Det er også min egen oplevelse, for selvom Luthers samlede skrifter fylder omkring 80.000 sider og 127 bind i den tekstkritiske *Weimarer Ausgabe*, så er det påfaldende, hvor konsistent Luther er igennem sit liv, når han taler om det centrale i kristendommen. Selvfølgelig kan man finde nuanceforskelle i det store værk, mellem en tidlig og en sen Luther, mellem en nyomvendt og en afklaret Luther, men lidt velvilligt er det ikke det store.

Og hvad med i dag?

Luther og Rosenius. Op og ned. Hvor afgørende er det? Et organisationsnavn er, hvad det er. En kirkehistorisk person kan være inspirerende, også selvom der er mangler i det samlede værk. Det gælder jo i øvrigt både Luther og Rosenius.

Alligevel spiller traditionen så tilstrækkeligt meget ind på vores tanker, holdninger og prioriteringer – bevidst eller ubevidst – at det er vigtigt med løbende refleksion over arven. Luthers fund af den frie nåde i Kristus og retfærdiggørelsen ved tro alene som det Nye testaments afgørende centrum er ikke bare en arv, som definerer os kirkepolitisk. Det er den bibelske tros grund og fundament. Rosenius’ indsigt i syndens radikalitet og korsets stedfortrædende fylde er vand i ørkenen for en tynget, syndig sjæl. Også det er den bibelske tros grund og fundament.

Det er bestemt værd at overveje, om der er dele af den lutherske arv, som uretmæssigt er fraværende i LM’s teologi. Magnus pegede på forskellige områder, som kræver en grundig refleksion, en åben diskussion og et grundigt bibelstudium.

Det kan være fristende i en tid med stor kirkelig og læremæssig forvirring at lukke sig om sin

FOTO: JOHN ERIK HANSEN

egen tradition for traditionens skyld. Men det er hverken særlig fromt eller særlig frugtbart. At være i dialog med andre kirkesamfund åbner ikke nødvendigvis for læremæssig pluralisme, men kan tværtimod styrke bevidstheden om, at teologi betyder noget og er afgørende.

Når jeg underviser unge om kirke og menighedsliv, får jeg altid spørgsmålet: ”Mener du så, at folk fra andre kirkesamfund er falske kristne og går fortabt?” Mit svar bliver ofte noget i stil med: ”Nej, jeg kender ikke hjerterne, men jeg er med i LM, fordi jeg indtil nu vurderer, at det er det sundeste sted at komme for min tro, fordi jeg er blevet overbevist om, at LM’s teologi stemmer mest overens med Bibelen. Men hverken jeg eller LM er ufejlbarlige, det er Guds ord, og derfor er jeg åben for, at min teologi skal slibes til, når og hvis folk kan overbevise mig ud fra gode, bibelske argumenter”.

Og det er nok det, vi skal lære af diskussionen her. Det afgørende er ikke, om den fejlbarlige Rosenius læste den fejlbarlige Luther korrekt, men hvor de læste Bibelen korrekt, for der kan de være autoritet og norm for os i dag. ■

Flemming Kofod-Svendsen har indsamlet Rosenius-skrifter fra både Danmark og Sverige. De står nu opmagasineret i husets anneks, som bedst kan betegnes som Flemmings kirkehistoriske skatkammer.

Luther stærke sager

BOGANMELDELSE AF FLEMMING STIDSEN

Luther stærke sager

Flere forfattere

Credo, 2017

228 sider, kr. 249,95

Hvis man vil stifte bekendtskab med Martin Luther – eller for den sags skyld udbygge og nuancere det kendskab, man har til ham i forvejen – så må denne bog siges at ramme lige i plet. En række lutherkendere, ti i alt, har hver valgt en tekst af Luther, som først introduceres og derefter bringes i sin fulde længde.

Det er et meget fint udvalg af Luther-tekster, vi her præsenteres for – suppleret med en række gode og relevante introduktioner – ikke bare til de enkelte tekster, men til Luthers tanker og teologi. Vi møder Luther himself og får et bredt overblik over, hvad det er at være luthersk.

Spændende er det at blive præsenteret for tekster af Luther, som ikke så ofte tages frem, for eksempel *Fortalen til de latinske værker*. Her giver Luther ikke bare sin egen version af reformationens historiske forløb, men vi får også hans personlige beskrivelse af det, vi kalder Luthers evangeliske opdagelse: hvordan Luther gennem arbejdet med Romerbrevet 1,17, hans kamp med ordene om Guds retfærdighed, oplevede, at Gud åb-

Ord og sætninger af Luther, som man støder på i diverse bøger om Luther, finder jeg her pludselig i deres store sammenhæng

nede porten ind til selve Paradis for ham.

Ord og sætninger af Luther, som man støder på i diverse bøger om Luther, og som jeg personligt har citeret adskillige gange i min undervisning, finder jeg her pludselig i deres store sammenhæng. Noget af en aha-oplevelse!

Overflødighedshorn af vigtige temaer

Især de tre første tekster: *Sermonen om den dobbelte retfærdighed*, *Om et kristenmenneskes frihed* og Luthers teologiske testamente fra skriftet *Om Kristi nadver*, er et sandt overflødighedshorn af lutherske temaer: blandt andet om lov og evangelium, om det salige bytte og om det almindelige præstedømme.

Disse temaer kan ofte blive lidt slagordsagtige for os – vi ved jo (måske?), hvad de

betyder – men her får vi dem præsenteret af den gamle reformator selv og i deres sammenhæng. Det i sig selv gør bogen værd at læse – og vende tilbage til.

Derefter kommer en række tekster, der i højere grad koncentrerer sig om et enkelt emne. Her savner jeg nok en tekst om nadveren. Ligesom jeg undrer mig lidt over de to tekster fra *Den Store Galaterbrevskommentar*, der er valgt til at belyse temaet ”Frelse af nåde ved tro på Kristus”. Her kunne man med fordel have valgt en tekst, der på en mere klar og ukompliceret måde proklamerede selve reformationens hovedanliggende.

Det får så være. Vi har her fået en rigtig fin bog, som passende kunne have fået undertitlen ”Festskrift til Martin Luther på den store dag”. ■

Kors og frelse

BOGANMELDELSE AF OLE SOLGAARD

Kors og frelse

Arne Helge Teigen
Aguila-forlag, Norge 2016
100 sider, kr. 120,-
Kan købes i Bethesdas
Boghandel

Denne lille norske bog tager fat på en snæver problemstilling, som dog har store og brede perspektiver. Bogen henvender sig til dem, der gerne vil reflektere over, hvad vi egentlig tror og forkynder om Jesu død. Den gør op med den postmodernistiske kritik af forsoningslæren.

Man får en fin og forholdsvis lettilgængelig indføring i en teologisk debat om, hvad Jesu død betyder for menneskers frelse, og bogen bidrager med en bibelsk funderet begrundelse for læren om, at Jesu død var en stedfortrædende soningsdød.

Baggrunden er, at der inden for de sidste årtier har været en etisk kritik af læren om stedfortrædende soning, endda fra teologer med evangelikale rødder. De forstår nærmere frelse som social og politisk frigørelse.

Nogle af dem hævder, at forsoningslæren er udtryk for "guddommelig børnemishandling". Jesu korsdød anses som en utilsigtet virkning af hans virksomhed. Man mener, at Jesus blev et offer for det, han troede på, og at det ikke giver mening at tale om,

at han døde stedfortrædende for vores synder.

Håndsrækning med godt flow

Flowet i bogen er fremragende. Kapitlerne er godt kædet sammen. Det er hele tiden tydeligt, hvad vi er i gang med at undersøge eller finde svar på. Så på den måde bliver læseren taget ved hånden af forfatteren.

Teigen giver både en klar og nuanceret fremstilling, hvor han ikke skærer alle postmoderne teologer over én kam. Samtidig fremstår de grundlæggende fællestræk mellem dem ganske tydeligt.

På trods af bogens beskedne omfang går Teigen grundigt til værks og giver en glimrende håndsrækning. Han forholder sig sagligt til kritikpunkterne af forsoningslæren, og han argumenterer grundigt, kortfattet og præcist med udgangspunkt i Bibelen og kirkehistorien.

Meget på spil

Han peger på, at Jesus netop ville dø, så han derved kunne frelse os fra synden. Den treenige Gud ofrede ikke en skab-

ning, men i Jesus Kristus gav Gud sig selv for at sone vores synder.

Teigen understreger forsoningslærens sammenhæng med en række centrale lære-punkter om synd, nåde, dåb, helliggørelse og gode gerninger. Der er altså meget på spil, hvis Jesu død ikke forstås som stedfortrædende forsoning.

Hvis vi ikke længere tror og lærer, at Jesus døde for vores synder, vil det heller ikke være muligt at opretholde en bibelsk lære om det kristne liv, påpeger han.

Er bogen relevant for os i Danmark? Ja, i den brede folkekirke har der længe været uklarhed om forsoningslæren, men også i såkaldt bibeltro miljøer ses der tegn på, at læren om forsoningen står i fare for enten at forskydes, udvandes eller nedtones. Så der er god grund til, at især kristne ledere og forkyndere besinder sig på, hvad Bibelen egentlig lærer om Jesu stedfortrædende død. ■

Herre, led i dag min færden

Herre, jeg vil gerne takke

for min dag, som er fra dig.
Tak for nye muligheder,
som du lægger foran mig!
Tak for evner, kraft og kald,
tak for løfter uden tal.

Herre, led i dag min færden,
så jeg ser min næstes nød.
Tal til mig, så jeg kan standse
for at hjælpe, som du bød.
Vis mig tjenersindets vej,
giv mig kærlighed fra dig!

Herre, lad min dag da være
viet helt og fuldt til dig,
så at ord og liv må vidne
om, hvad du har givet mig!
Før mig hen, hvor der er mest
brug for mig, du ved det bedst!

Herre Krist, velsign du dagen,
som er givet mig af dig,
så at Himlens kræfter kommer
til vor verden gennem mig!
Lad mig altid bære bud
om en mild og mægtig Gud!

*Liv Nordhaug 1969, dansk 1989
SOS 726*

FOTO: ISTOCKPHOTO

Du gav mig, o Herre, en lod af din jord,

som jeg nu min egen må kalde.
Du gav mig et dagværk og brød til mit bord.
Her lever jeg trygt på dit mægtige ord,
der taler til mig som til alle.
Her bygtes mit bo,
her nyder jeg ro
og kan dig med glæde påkalde.

Så lær mig da, Herre, at dig til behag
jeg bruger det pund, mig blev givet,
at fylde med hæderligt virke min dag,
at hjælpe og værne om den, som er svag,
at elske, thi deri er livet.
Og giv mig til sidst
et navn, Herre Krist,
som er i din livsbog indskrevet!

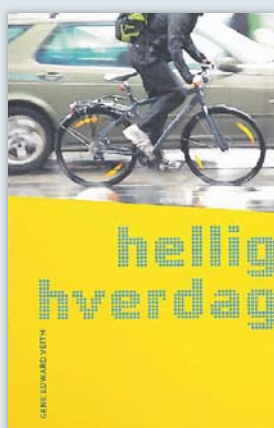
*C.R. Sundell 1934, K.L. Aastrup 1945
SOS 626, v. 1 og 4*

Min sjæl, vær frisk og glad,

lad sorgen fare!
Dit legems blomsterblad
vil Gud bevare:
Han vil i dag mig give kraft og styrke,
jeg i mit kald og stand
min Gud og Fader kan
tilbørlig dyrke.

*Thomas Kingo 1674
SOS 732, v. 4*

MERE INSPIRATION TIL TEMAET ”KROPSLIG GUDSTJENESTE”

HELLIG HVERDAG

Gene E. Veith

Luthersk Missions Bibelskoles
Elevforening 2011

KRISTUSMYSTIK

– OM LUTERSK SPIRITUALITET OG HELLIGGØRELSE

Uffe Kronborg

Credo Forlag 2008

GODT SAGT

Bibelen er ikke kropsfjendsk, selv om kroppen som sådan også er underlagt syndefaldet. Paulus taler om at disciplinere kroppen som en anden idrætsudøver (1 Kor 9,24-27). Vi gør gode gerninger med kroppen, og alt fra at dyrke marken til omsorgen for livet, ægteskabet og næstens ejendom hører med ... Den lutherske kristendom foragter eller ignorerer ikke legemet. Det er med legemet, den kristne gør gode gerninger, og vi har også omsorg for andres legemlige tilværelse.

GEORG S. ADAMSEN

TEMA:

Kropslig gudstjeneste

Flere efterlyser mere kropslighed i den måde, som den kristne tro udfolder sig på i lutherske sammenhænge, såvel i hverdagen som ved møder og gudstjenester.

I temaartiklerne vil vi både udfordre og lade os udfordre af strømmingen og forsøge at give pejlemærker til, hvad en sund bibelsk og luthersk spiritualitet med hele kroppen er.

- Hvordan ærer vi Gud med kroppen?
- Har det jordnære hverdagsliv med arbejde og familie noget med gudstjeneste at gøre?
- Hvordan forholder vi os til tanken om at opleve Gud i kroppen, fx gennem Yogafaith eller Christfullness?
- Hvordan kan vi fremme en sund kropslighed ved møder og gudstjenester, hvor der er fokus på Kristus og plads til hele mennesket med ånd, psyke og krop?

Det er bestemt værd at overveje, om der er dele af den lutherske arv, som uretmæssigt er fraværende i LM's teologi

MICHAEL AGERBO MØRCH SIDE 34

FOTO: LEIF SONNE-MORTENSEN

Nogle gange er forkyndelsen simpelthen tom og indholdsløs, fordi der altid er åndelige faktorer i spil. Den tomme forkyndelse er i så fald bare symptom på en åndelig sygdom.

ANTON BECH BRAÜNER SIDE 19